

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Фінансовий аналіз зобов'язань суб'єкта господарювання»

Студента 2 курсу, бм групи

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

спеціалізації «Фінансова аналітика»

Логвина Станіслава
Олександровича

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Барановська Вікторія
Григорівна

Гарант освітньої програми
д.е.н., доцент

Назарова Каріна
Олександрівна

Київ 2018

ЗМІСТ

Вступ	7
Розділ 1. Теоретико-методичні аспекти дослідження зобов'язань суб'єкта господарювання	11
1.1. Ідентифікація економічного змісту поняття «зобов'язання» суб'єкта господарювання.....	11
1.2. Методичні підходи до класифікації зобов'язань та їх оцінки	18
1.3. Критичний аналіз нормативно-правового забезпечення з теми дослідження.....	25
Висновки до розділу 1.....	33
Розділ 2. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання	35
2.1. Характеристика зовнішньої та внутрішньої інформації для цілей фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання.....	35
2.2. Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання.....	43
2.3. Удосконалення інформаційного забезпечення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання.....	50
Висновки до розділу 2.....	60
Розділ 3. Організація та методика фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання	62
3.1. Організаційні аспекти фінансового аналізу зобов'язань і методика його здійснення.....	62
3.2. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства на основі аналізу структури власного капіталу і зобов'язань.....	69
3.3. Удосконалення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання на основі застосування інформаційних технологій	79
Висновки до розділу 3.....	89
Висновки	91
Список використаних джерел	97
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах економічної та політичної нестабільності однією з пріоритетних цілей управління будь-яким суб'єктом господарювання є забезпечення його стійкого фінансового стану та платоспроможності. Безпосереднім показником, який на це впливає, є зобов'язання підприємства. Виникнення зобов'язань є цілком об'єктивним та логічним явищем у господарській діяльності підприємства, адже її ефективне здійснення часто потребує тимчасового залучення позикових коштів на умовах строковості, платності та поворотності, коли власних фінансових ресурсів підприємства недостатньо. Водночас, зобов'язання несуть для підприємства і певні ризики, пов'язані з проблемами прострочення строків платежів, що тягне за собою сплату штрафних санкцій, перевищенням допустимого обсягу зобов'язань, що зменшує кількість обігових коштів підприємства та негативним чином позначається на його платоспроможності і фінансовій стійкості.

Зазначені ризики підвищують важливість проведення своєчасного, якісного фінансового аналізу зобов'язань, що охоплюватиме дослідження причин їх виникнення, аналіз формування цього показника у розрізі кредиторів, оперативний моніторинг платежів, а також розробку шляхів оптимізації зобов'язань без шкоди поточній діяльності підприємства.

Теоретичні, організаційні та методичні аспекти фінансового аналізу зобов'язань висвітлено у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, Н.С. Барабаш, Г.В. Митрофанова, Н.П. Михайлишин, Є.В. Мниха, Г.С. Кесарчука, Т.В. Лозинської, І.Я. Омецінської, Н.В. Потриваєвої, Н.П. Самохвала, Т.В. Стаднюка, Т.М. Ткаченко, І.П. Шорта та інших.

Дослідження робіт вказаних науковців дозволило встановити й оцінити стан розробки теми випускної кваліфікаційної роботи, окреслити питання, що потребують вивчення на сучасному етапі розвитку теорії та практики фінансового аналізу зобов'язань та визначити шляхи їх вирішення. Разом з тим, праці згаданих авторів переважною мірою стосуються лише окремих аспектів

проблеми, що є предметом дослідження, не охоплюючи усі її аспекти в цілому. Водночас, потреба комплексного дослідження теоретичних та прикладних засад фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання з урахуванням сучасних економічних умов залишається актуальною та своєчасною.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних, організаційних і методичних аспектів фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання та розробка пропозицій і рекомендацій стосовно їх удосконалення.

Досягнення визначеної мети можливе шляхом постановки та виконання низки **завдань дослідження:**

- дослідити та уточнити економічну сутність поняття «зобов'язання»;
- узагальнити та систематизувати наявні методичні підходи до класифікації зобов'язань та їх оцінки;
- надати критичну оцінку нормативно-правовому забезпеченню системи управління зобов'язаннями підприємства;
- розкрити складові системи інформаційного забезпечення аналізу зобов'язань підприємства;
- розробити організаційно-інформаційну модель аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання;
- визначити напрямки удосконалення інформаційного забезпечення аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання;
- дослідити організаційні аспекти фінансового аналізу зобов'язань і методику його здійснення;
- визначити складові фінансової стійкості підприємства на основі аналізу структури власного капіталу і зобов'язань;
- надати пропозиції щодо удосконалення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання на основі застосування інформаційних технологій.

Об'єктом дослідження є система фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційні і прикладні аспекти фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання.

Методи дослідження. Для забезпечення досягнення поставленої мети у випускній кваліфікаційній роботі використовувались такі методи наукового дослідження: теоретичного узагальнення, дедукції та індукції, аналізу і синтезу – для розкриття економічної сутності зобов'язань як об'єкта фінансового аналізу; причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний – для дослідження класифікації зобов'язань; моделювання та формалізації – для удосконалення облікового забезпечення окремих видів зобов'язань та фінансової звітності; логічного моделювання, системного підходу, аналогії – для розробки структурно-логічної схеми порядку визнання зобов'язань та послідовності проведення їх фінансового аналізу; порівняльного аналізу – для визначення структури й динаміки зобов'язань торговельного підприємства; деталізації, середніх величин, матричний та детермінованого факторного аналізу – для дослідження впливу зобов'язань на фінансову стійкість і платоспроможність торговельного підприємства.

Інформаційною основою дослідження є законодавчі і нормативно-правові акти з обліку й аналізу зобов'язань, наукові праці та методичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, облікові і звітні дані ТОВ «Проктер енд Гембл Трейдінг Україна» за 2013-2017 рр.

Наукова новизна одержаних результатів. За результатами проведеного дослідження організації і методики фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання було здійснено теоретичні узагальнення та отримано низку положень, які містять елементи наукової новизни, зокрема:

удосконалено:

методику здійснення фінансового аналізу зобов'язань, яка інтегрує конкретизацію завдань, розроблення програми аналізу, вибір методів, прийомів, способів, моделей та алгоритмів аналізу, формування показників що сприятиме сприятиме вдосконаленню методичних засад аналізу;

організаційно-інформаційну модель фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання, яка включає такі елементи як мета, завдання, об'єкт аналізу, суб'єкт аналізу, інформаційне забезпечення, методичні прийоми обробки первинної інформації, система економічних показників аналізу зобов'язань, узагальнення і реалізація результатів аналізу зобов'язань, що сприятиме оптимізації логічної структури аналітичного процесу, вдосконаленню методичного інструментарію дослідження зобов'язань;

набула подальшого розвитку:

схема інформаційного забезпечення управління зобов'язаннями підприємства за умови застосування аналітичних програм.

Практичне значення результатів полягає у розробці обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення організації і методики фінансового аналізу зобов'язань. Отримані результати спрямовані на підвищення ефективності фінансового аналізу зобов'язань торговельного підприємства.

Публікації. Найбільш вагомі результати випускної кваліфікаційної роботи було опубліковано у науковій статті на тему «Аналіз дебіторської заборгованості підприємства: причини виникнення та шляхи зменшення».

Структура та обсяг випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 97 сторінок друкованого тексту. Робота містить 19 таблиць, 20 рисунків, 9 додатків. Список використаних джерел налічує 103 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Ідентифікація економічного змісту поняття «зобов'язання» суб'єкта господарювання

Зобов'язання здійснюють суттєвий вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства, оскільки, вони є джерелом формування та фінансування його активів. Так, величина поточних зобов'язань у співставленні з оборотними активами дозволяє визначити ліквідність підприємства; загальна сума зобов'язань у відношенні до валюти балансу свідчить про залежність підприємства від кредиторів; величина власного капіталу у співставленні з величиною зобов'язань визначає рівень фінансової стабільності підприємства.

Для удосконалення теорії та методики аналізу зобов'язань варто, насамперед, узагальнити та систематизувати теоретичні підходи та уточнити категорійний апарат щодо визначення цього поняття, адже сутність є визначальним елементом, що зумовлене тенденціями розвитку та наукового пізнання явища.

Встановлення змісту поняття “зобов'язання” є дуже важливим, оскільки від цього залежить визнання, оцінка, відображення зобов'язань в обліку та звітності. Зобов'язання – це поняття багатоаспектне, оскільки, використовується у площині різних сфер наукових і прикладних знань.

Дослідження спеціальної фахової літератури та сучасних енциклопедичних видань засвідчило, що найчастіше зміст зобов'язань розглядають з правового, економічного та облікового підходів.

У Словнику поняття «зобов'язання» має такі значення: 1) поставлене перед собою завдання, обіцянка, які неодмінно повинні бути виконані; 2) грошовий позиковий документ [9, с. 115].

В іншому словниковому виданні наводять таке визначення: «зобов'язання» - це оформлені договором громадянсько-правові відносини, в

силу яких одна сторона зобов'язана виконати на користь іншої сторони певні дії або утриматися від певних дій. Зобов'язання завжди мають певний суб'єктивний склад, динамічність, владність змісту, цілеспрямованості, конкретність, санкціонованість" [55, с. 202].

В теорії права зобов'язання розглядається «як панування однієї особи над іншою, але не над всією особою (інакше панування призвело до знищення особистості), а тільки над деякими її діями, які можуть бути представлені виокремленими з волі цієї особи і підлеглими нашій волі» [71].

Вчений-правознавець О. С. Іоффе вважає, що «зобов'язанням є закріплене законом суспільне відношення з переміщення майна та інших результатів праці, в силу якого одна особа (кредитор) має право вимагати від іншої особи (боржника) вчинити певні дії чи утриматись від вчинення певних дій» [3, с. 6]. Тобто, зобов'язання – це такий стан правової дійсності, у якому зобов'язана особа на вимогу управленої особи повинна здійснити певну дію чи утриматись від такої [76, с. 103].

Однак, як слушно зауважує Дядечко Л.П., «об'єкт зобов'язання необхідно розуміти ширше – не лише як відношення з переміщення майна та інших результатів праці, а й усі інші відносини, які виникають з приводу обов'язку вчинити певні дії, які можуть бути не пов'язані з певними матеріальними благами чи результатами праці» [26, с. 115].

Згідно з визначенням Бичика С. В. [4, с. 114], зобов'язання трактується як договір, згідно з яким одна сторона (боржник) зобов'язана здійснити на користь другої сторони (кредитора) певні дії або ж утриматися від них.

Досить влучно надане визначення цього поняття Б. Райаном, зобов'язання – вільно укладена згода між двома чи більше сторонами для здійснення певної діяльності, що має економічну цілеспрямованість [64, с. 55].

Єфремов І. А. та Ігумнов Ю. С. [67] під зобов'язаннями розуміють розрахункові відносини між об'єднаннями (підприємствами) у процесі господарської діяльності, а також із працівниками і службовцями, у результаті чого виникають незакінчені розрахунки.

Такі автори як Агеєва А. Б., Агеєва Ю. Б., Вознюк Г. Л., Завгородній А. Г., Партин Г. О., Мочерний С. В. стверджують, що зобов'язання є правовідносинами, відповідно до яких одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, сплатити гроші тощо) або утриматися від такої дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання зобов'язань [93].

Мушинський В.В. також розрізняє господарське зобов'язання від цивільного та наводить такі основні риси господарських зобов'язань:

- 1) опосередковують господарську діяльність;
- 2) суб'єктами є юридичні особи, їх структурні підрозділи, громадяни, підприємці, а також органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією [46, с.138].

Фахівці з бухгалтерського обліку Бутинець Ф. Ф. [8, с. 74], Завгородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партин Г. О., Пантелєєв В. П., Сніжко О. С. [55, с. 65] зазначають, що це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Зазначимо, що цей підхід цілком співпадає з визначенням зобов'язань у П(С)БО 11.

Орлов І. В. стверджує, що зобов'язання – це обов'язки підприємства з виплати боргу, передачі активу, надання послуг, виконання робіт, що має суб'єктивний склад, динамічність, наказовий зміст, цілеспрямованість, конкретність, санкціонованість, які виникають у результаті минулих операцій, виконання яких приведе до зменшення активів і збільшення капіталу [52].

З вищенаведеного слідує, що поняття "зобов'язання" в бухгалтерському обліку має особливості та поєднує в собі економічний та юридичний аспекти.

Також аналіз наукової літератури, в якій розкриваються питання щодо зобов'язань, дає можливість виділити наступні ознаки зобов'язання:

- 1) сторонами зобов'язання є конкретно визначені особи: кредитор – особа, якій належить право вимоги, і боржник (дебітор) – особа, яка несе обов'язок, відповідний праву вимоги кредитора;

- 2) об'єктом зобов'язання є певна поведінка зобов'язаної особи, як то вчинити певні дії, утриматись від вчинення окремих дій, передати майно;
- 3) здійснення суб'єктивного права кредитора у зобов'язанні можливе лише в разі виконання боржником дій, які становлять його обов'язок;
- 4) зобов'язання не створює обов'язку для третьої особи, але може породжувати права щодо боржника та (або) кредитора;
- 5) зобов'язання виникає на основі визначених юридичних фактів;
- 6) вольовий характер зобов'язання – для участі особи в зобов'язанні необхідне її добровільне волевиявлення [52, с. 137].

Виходячи з норм чинного законодавства та правової практики, окремі науковці виділяють такі підстави виникнення зобов'язання:

- 1) правочини (у тому числі договори), як передбачені законом, так і не передбачені законом, але такі, що йому не суперечать;
- 2) акти органів державної влади або органів місцевого самоврядування;
- 3) дії фізичних і юридичних осіб, в тому числі органів держави;
- 4) події, з якими закон пов'язує настання правових наслідків [52, с. 138].

Підсумовуючи вищерозглянуті думки науковців щодо сутності поняття «зобов'язання» можна зробити висновок про дуалістичність цього терміну. З одного боку, зобов'язання є наслідком укладення правових угод між суб'єктами господарювання, що обумовлює їх правову природу. Моментом виникнення зобов'язань з правової точки зору є укладення договору між контрагентами.

Натомість в бухгалтерському обліку зобов'язання відображаються після того, як виникає заборгованість, з початком виконання договору. Тому, можна говорити про те, що з правовий зміст зобов'язань є ширшим.

Враховуючи те, що чинне законодавство сприйняло цивілістичний підхід, зі свого боку ми можемо констатувати, що відсутня у зазначеному переліку, але, на нашу думку, має місце в правовій дійсності, такі підстави виникнення зобов'язання, як норми права і нормативні акти, в яких прямо чи опосередковано визначені ті чи інші зобов'язання певних суб'єктів.

Таким чином, узагальнення та систематизація різних рис зобов'язань, а також врахування відповідності своїй обліковій сутності, дають змогу сформулювати такі характеристики зобов'язання як об'єкта бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які зазначені на рис. 1.1.

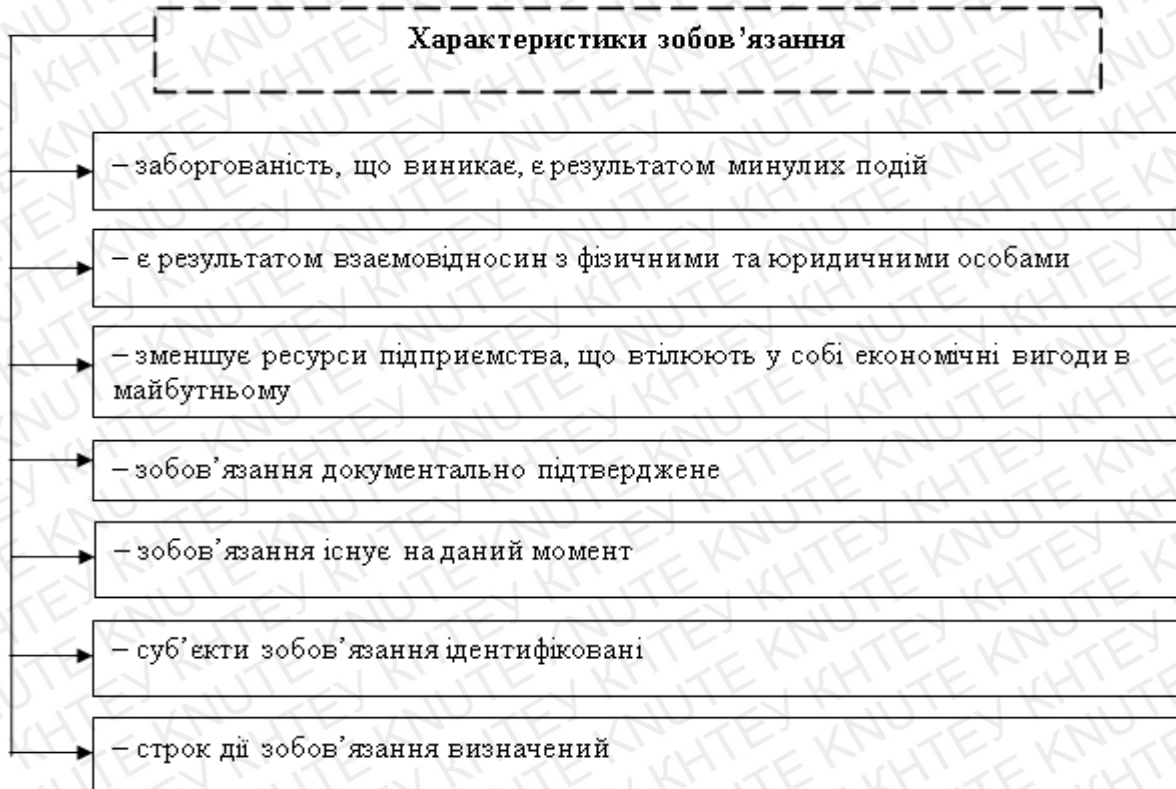

Рис. 1.1. Характеристики зобов'язання як об'єкта бухгалтерського обліку та фінансової звітності [57, с. 137]

У процесі гармонізації бухгалтерського обліку в Україні з міжнародними стандартами, вносяться зміни до національних положень (стандартів), що забезпечує наближення вітчизняної системи обліку до міжнародної. Доцільно розглянути основні принципи формування інформації про зобов'язання та їх законодавчо-нормативне регламентування в обліку та звітності (табл. 1.1).

Правові засади поняття «зобов'язання» регулюються Цивільним кодексом України (ЦКУ) та Господарським кодексом України (ГКУ). Згідно з ГКУ, господарські зобов'язання виникають безпосередньо із закону або іншого нормативно-законодавчого акту, з господарського договору та інших угод, за певних вимог в законодавстві щодо яких підприємство має виконати відповідні

дії, внаслідок заподіяння шкоди, а також унаслідок інших подій, з якими закон пов'язує настання правовідносин у сфері господарювання [19].

Таблиця 1.1

Визначення поняття «зобов'язання» у нормативно-правових джерелах

№ пор.	Джерело	Визначення поняття
1	Господарський кодекс України	Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених Кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.
2	Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”	Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
3	Цивільний кодекс України	Зобов'язання – це правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку”
4	МСБО 37 “Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи”	Зобов'язання – це теперішня заборгованість підприємства, яка виникає внаслідок минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття з підприємства ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди.
5	НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”	Зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
6	П(С)БО 11 «Зобов'язання»	Надано визначення зобов'язань з урахуванням їх класифікації на поточні та довгострокові та зазначено умови їх визнання. <i>Поточні зобов'язання</i> - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. <i>Довгострокові зобов'язання</i> - всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями. Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

ЦКУ розглядає суть поняття «зобов'язання», умови його виникнення, сторони у зобов'язанні, форми забезпечення його виконання та правові наслідки за умов порушення зобов'язання. Згідно зі ст. 509 ЦКУ [89],

«зобов'язання має правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку».

Вищенаведені визначення схожі за змістом, відмінність полягає в специфіці галузі права та ідентифікації суб'єктів правовідносин.

Методологічні засади формування інформації щодо зобов'язань в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності визначені Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", П(С)БО 11 "Зобов'язання", П(С)БО 26 "Виплати працівникам", МСБО 37 "Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи" та ін.

Трактування зобов'язань у НПСБО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» майже співпадає з визначенням за МСФЗ, про що свідчить адаптація вітчизняної системи бухгалтерського обліку до міжнародної.

Зобов'язання, які відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, має свої особливості та поєднує в собі економічні та юридичні засади. Саме тому, питання щодо співвідношення облікових та юридичних аспектів зобов'язань потребує подальшого наукового вивчення, оскільки, має не лише теоретичне, але, й важливе практичне значення в обліку.

Отже, на основі узагальнення позицій науковців та положень нормативно-правових актів пропонуємо вважати, що зобов'язання – це теперішня, визначена у вартісному вираженні та юридично регламентована заборгованість підприємства перед іншими фізичними та юридичними особами, що виникає внаслідок минулих подій і яка має бути погашена протягом або понад тривалість операційного циклу підприємства.

1.2. Методичні підходи до класифікації зобов'язань та їх оцінки

Для розуміння сутності зобов'язань як об'єкта обліку, методики їх відображення у фінансовій звітності, забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання постає необхідність їх класифікації та оцінки. Дане питання набуває актуальності в умовах недостатньої теоретичної розробки щодо класифікації зобов'язань в обліковому та правовому полі.

Класифікація за своїм визначенням – це 1) система супідрядних понять у якій-небудь галузі знань; 2) розподіл тих чи інших об'єктів за класами (розрядами) в залежності від їхніх загальних ознак [16, с. 247].

Для організації обліку та аналізу зобов'язань не можна не помітити наявності широкого спектру їх видів. Наразі існують дискусійні питання щодо того, які саме пасиви слід відносити до складу зобов'язань та як їх класифікувати з метою оцінки фінансового стану підприємства.

Згідно з вимогами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності визначають такі види зобов'язань: короткострокові, довгострокові, стандартні (юридичні і нараховані), резервні та умовні.

Основні принципи Міжнародних стандартів покладено в основу національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Зокрема, подібні за своїм змістом види зобов'язань визначені П(С)БО 11 "Зобов'язання", у якому виокремлено такі види: довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, забезпечення, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів [61].

Згідно з ПСБО 11 поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [61].

Бутинець Т. А., Чижевська Л. В., Береза С. Л. зобов'язання поділяють на: монетарні й немонетарні; поточні і майбутні; довготермінові та поточні; фактичні, оцінні й умовні [8, с. 50].

Чебанова Н. В. і Василенко Ю. А. зобов'язання класифікують на довготермінові, поточні, забезпечення, непередбачені [91, с. 87].

Головко В.І. окрім цього, поділяє зобов'язання залежно від порядку визначення їхньої суми на реальні та потенційні [16, с. 246].

Виходячи із господарсько-правової концепції, значну увагу класифікації господарських зобов'язань приділяє Лаптев В. В. Він виділяє такі їх види: господарсько-оперативні – це такі, у форму яких втілюється виконання органами господарсько-оперативних функцій, тобто безпосередньої господарської діяльності організацій; господарсько-управлінські – це такі, у форму яких втілюється виконання органами господарського керівництва планово-організаційних функцій; внутрішньогосподарські зобов'язання – це відносини, у форму яких втілюється виконання господарсько-оперативних і господарсько-управлінських функцій у межах підприємства [40, с. 120].

Бакунов О.О. запропонував свою класифікацію щодо господарських договорів і зобов'язань, виокремивши при цьому три важливі групи договорів: ті, що опосередковують майнові відносини; ті що опосередковують організаційні (планово-організаційні) відносини; ті, що опосередковують комплекс майнових і організаційних відносин [3, с. 111].

Броунлі та І. Річард надають іншу класифікацію зобов'язань: непередбачувані операційні зобов'язання; короткотермінові зовнішні фінансові зобов'язання; передоплати покупців; поточні зобов'язання як результат обачливих дій; поточні зобов'язання перед підприємствами [92, с. 33].

Р. Вітінгтон та Курт Рені розробили дещо іншу класифікацію поточних зобов'язань: чітко визначені зобов'язання – оцінка зобов'язань і їх сума визначені, наприклад, рахункові платежі, довгострокові платежі, відсоткові платежі, платежі із заробітної плати; оцінені зобов'язання – оцінка зобов'язань визначена, але їх сума може тільки бути визначеною, наприклад, продукт страхового платежу; можливі (випадкові) зобов'язання – оцінка зобов'язань невизначена і звичайно сума також, тому що можливі зобов'язання залежать від майбутніх випадків, наприклад, зобов'язання виникають із законних клопотань, дисконтних платежів, прибуткових податкових дискусій [92, с. 34].

Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл класифікують зобов'язання на: фактичні зобов'язання – виникають із договору, контракту або на основі

законодавства оцінні зобов'язання – це зобов'язання, точна сума яких не може бути визначена до настання певної дати [49, с. 179].

Аналізуючи наведені класифікації, можна дійти висновку, що в практиці ведення обліку доцільно застосовувати поділ зобов'язань на фактичні (реальні, детерміновані), оцінні та умовні (потенційні, можливі) до всіх видів зобов'язань. Узагальнення класифікації представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація зобов'язань суб'єкта господарювання*

№ пор.	Ознака класифікації	Класифікаційний вид
1	За метою залучення	<ul style="list-style-type: none"> • для створення необоротних активів • для створення оборотних активів
2	За формою залучення	<ul style="list-style-type: none"> • у грошовій формі • у товарній формі
3	За видом діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • зобов'язання, які виникли внаслідок операційної діяльності; • зобов'язання, які виникли внаслідок інших видів діяльності
4	За участю в інвестиційній чи поточній діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • залучені зі сторони інвестиційні ресурси; • поточні зобов'язання
5	За видом кредиторів	<ul style="list-style-type: none"> • зобов'язання перед банками; • зобов'язання перед постачальниками; • зобов'язання перед працівниками тощо
6	За характером виникнення	<ul style="list-style-type: none"> • фактичні • оціночні • умовні
7	За терміном погашення	<ul style="list-style-type: none"> • довготермінові (від одного до двох років, від двох до п'яти, більше п'яти років); • поточні (до трьох місяців, від трьох до шести місяців); • більше шести місяців)
8	За вартістю	<ul style="list-style-type: none"> • відсоткові • безвідсоткові
9	За виконанням умов погашення	<ul style="list-style-type: none"> • протерміновані; • неперотерміновані; • відтерміновані
10	За місцем виникнення	<ul style="list-style-type: none"> • внутрішні • зовнішні
11	За ризиковістю*	<ul style="list-style-type: none"> • зобов'язання, щодо яких існує високий ризик непогашення; • зобов'язання, щодо яких існує середній ризик непогашення; • зобов'язання, щодо яких існує низький ризик непогашення.

*власна розробка; ознака додана автором

Класифікацію зобов'язань доповнено ознакою «за ризиковістю зобов'язань», яка передбачає їх поділ на зобов'язання, щодо яких існує високий

ризик непогашення; зобов'язання, щодо яких існує середній ризик непогашення; зобов'язання, щодо яких існує низький ризик непогашення.

Вважаємо, що в умовах високої динамічності господарського середовища, ризику втрати платоспроможності, поділ зобов'язань за цією ознакою сприятиме підвищенню ефективності управління ними. Критерії ризиковості мають розроблятися на підприємстві на основі визначення ймовірності настання несприятливих подій щодо невиконання зобов'язання за вартісним показником та строками сплати. Якщо підприємством виявлено зобов'язання з високим рівнем ризику, слід застосовувати заходи щодо його зниження, наприклад, просити реструктуризацію платежів.

Таким чином, систематизація основних класифікаційних ознак та видів зобов'язань і доповнення їх новою ознакою дозволить розширити спектр використання інформації про зобов'язання підприємства та спрямувати її використання не лише в обліку, але й для підвищення ефективності управління цим об'єктом.

Зважаючи на те, що дослідження зобов'язань ми здійснюємо, передусім, з позиції бухгалтерського обліку та аналізу, слід також приділити увагу дослідженню їх складу. Найбільш доцільно, на наш погляд, при цьому керуватися Планом бухгалтерських рахунків та Інструкцією до його застосування, де зазначено достатньо широкий перелік зобов'язань. Зокрема, до складу довгострокових зобов'язань входять [довгострокові позики](#), [довгострокові векселі видані](#), [довгострокові зобов'язання за облігаціями](#), [відстрочені податкові зобов'язання](#), [інші довгострокові зобов'язання](#) (табл. 1.3).

Вивчення складу поточних зобов'язань засвідчило, що до їх переліку входять [короткострокові позики](#), [поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями](#), [короткострокові векселі видані](#), [розрахунки з постачальниками та підрядниками](#), [розрахунки за податками і платежами](#), [розрахунки за страхуванням](#), [розрахунки за виплатами працівникам](#) та інші групи (дод. М).

Таблиця 1.3

Склад довгострокових зобов'язань суб'єкта господарювання

№ пор.	Група зобов'язань	Склад зобов'язань
1.	Довгострокові позики	Довгострокові кредити банків у нац. валюті
		Довгострокові кредити банків в іноземній валюті
		Відстрочені довгострокові кредити банків у нац. валюті
		Відстрочені довгострокові кредити банків в ін. валюті
		Інші довгострокові позики в національній валюті
2.	Довгострокові векселі видані	Довгострокові векселі, видані в нац. валюті
		Довгострокові векселі, видані в ін. валюті
3.	Довгострокові зобов'язання за облігаціями	Зобов'язання за облігаціями
		Премія за випущеними облігаціями
		Дисконт за випущеними облігаціями
		Зобов'язання з фінансової оренди
4.	Відстрочені податкові зобов'язання	Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів
		за видами зобов'язань
5.	Інші довгострокові зобов'язання	за видами зобов'язань

З класифікацією зобов'язань підприємства тісно пов'язане питання їх оцінки. Адже, правильна оцінка залежить від точності зарахування зобов'язання до певного класифікаційного виду. Оцінка суттєво впливає на загальний обліковий процес, оскільки завдяки їй можна отримати реальні дані про наявні ресурси підприємства, достовірну звітність і, як результат, ефективно управляти господарською діяльністю.

Відповідно до принципу бухгалтерського обліку та фінансової звітності “обачність” в обліку мають застосовуватися такі методи оцінки, які будуть запобігати завищенню оцінки активів і доходів та заниженню оцінки зобов'язань і витрат суб'єктів господарювання. Отже, зобов'язання необхідно оцінювати таким методом, який би не занижував їхню суму.

Відображення методологічних засад оцінки об'єктів бухгалтерського обліку при їх визнанні і відображенні в балансі загалом відповідає міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) та міжнародним стандартам бухгалтерського обліку (МСБО). Проте, у МСБО та у П(С)БО не чітко сформульовані положення щодо того, за якою оцінкою об'єкти бухгалтерського обліку мають оцінюватися при визнанні і відображенні в балансі. Тому, в частині цього нормативно-правові акти потребують

конкретизації, особливо з урахуванням тенденції поступового переходу вітчизняного обліку на міжнародні стандарти обліку та звітності.

Дослідити і класифікувати підходи до оцінки зобов'язань, що використовуються у бухгалтерському обліку, за національною нормативною базою неможливо, оскільки в ній відсутній окремий документ, подібний до Концептуальної основи складання та подання фінансових звітів, який висвітлював би загальні підходи до оцінювання об'єктів бухгалтерського обліку.

Систематизуємо підходи до оцінки зобов'язань відповідно до Концептуальної основи (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Види оцінок зобов'язань суб'єкта господарювання

№ пор.	Вид оцінки	Характеристика
1	За історичною собівартістю	Зобов'язання відображаються за сумою надходження або за деяких інших обставин, та за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів, що як очікується будуть сплачені з метою погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності.
2	Оцінка зобов'язань за поточною собівартістю	Зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або за їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.
3	Оцінка зобов'язань за вартістю реалізації	Зобов'язання відображаються за вартістю їх погашень, тобто за недисконтованою сумою грошей, яка як очікується буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.
4	За теперішньою вартістю	Зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які як очікується будуть необхідні для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.

Зобов'язання традиційно оцінюються сумою коштів, необхідною для погашення заборгованості, або, в умовах ринку, вартістю товарів і послуг, які необхідно представити. При відображенні зобов'язань у балансі використовують такі види оцінок: історична собівартість; теперішня вартість; сума погашення; поточна вартість. Основою оцінки, яку приймають суб'єкти господарювання для складання фінансових звітів, є історична собівартість..

Історична собівартість зобов'язання – сума активів, що можуть бути передані в рахунок сплати зобов'язання, або сума грошових коштів чи їхніх

еквівалентів, які будуть сплачені з метою погашення зобов'язання в процесі звичайної господарської діяльності підприємства [61].

Теперішня вартість зобов'язання – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства [61]. Сума погашення – недисконтована сума грошових коштів або їхніх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства [61].

Поточна вартість зобов'язання – недисконтована сума грошових коштів чи їхніх еквівалентів, яку необхідно сплатити для того, щоб погасити зобов'язання на поточний момент. На практиці сума погашення збігатиметься з історичною собівартістю та поточною вартістю зобов'язань.

Види оцінок зобов'язань для відображення їх у балансі подано на рис. 1.2.

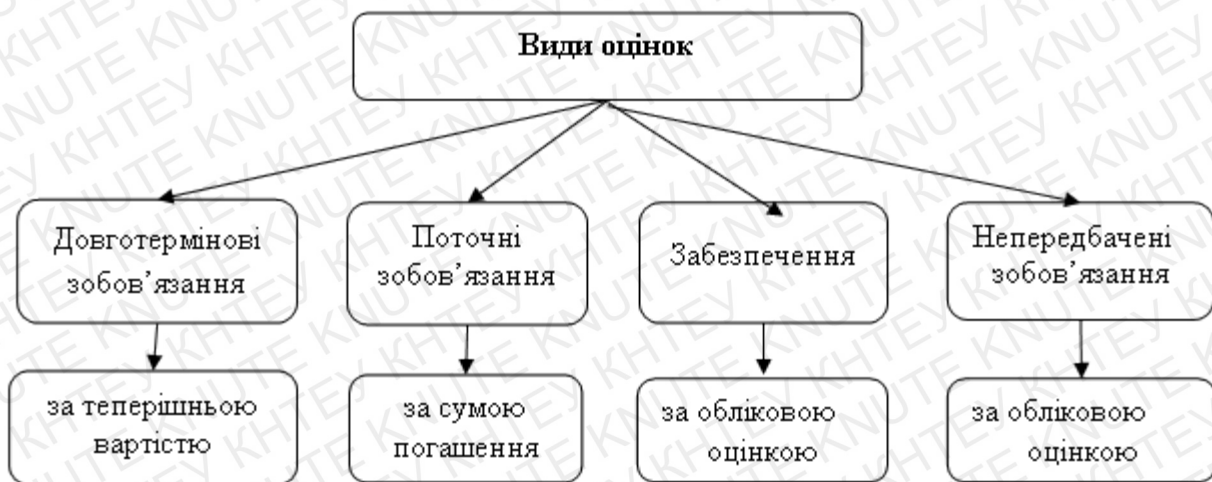

Рис. 1.2. Відображення зобов'язань у балансі за видами оцінок

Згідно з П(С)БО 11 “Зобов'язання” довготермінові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються у балансі за їхньою теперішньою вартістю [61]. Розрахунки теперішньої вартості здійснюються за допомогою дисконтування. Дисконтуванню підлягають: суми довготермінових позик; суми довготермінових зобов'язань за облігаціями; суми довготермінових зобов'язань з оренди; суми довготермінових векселів.

Що стосується забезпечень, то їх сума визначається за обліковою оцінкою ресурсів, які необхідні для погашення відповідного зобов'язання на дату балансу, за мінусом суми очікуваного відшкодування.

Облікова оцінка – попередня оцінка, яку використовує підприємство з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами. Використання попередніх оцінок є важливою частиною складання фінансової звітності, яка не зменшує її достовірності. Це стосується і забезпечень, які за суттю є найбільш невизначеними серед усіх статей балансу.

Забезпечення довготермінових зобов'язань визнаються у сумі їхньої теперішньої вартості. Непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.

1.3. Критичний аналіз нормативно-правового забезпечення з теми дослідження

Повна та достовірна інформація щодо нормативно-правового забезпечення зобов'язань необхідна для здійснення ефективного аналізу їх виникнення, руху та погашення при здійсненні розрахунків з зовнішніми контрагентами та персоналом підприємства. Приведення правової бази та понятійного апарату регулювання зобов'язань до міжнародних стандартів зумовлене поступовою інтеграцією України в світове господарське товариство.

Досліджуючи нормативно-правове регулювання зобов'язань, слід відмітити вагомє значення нормативних актів бухгалтерського обліку, які регламентують питання визнання, оцінки, класифікації, погашення зобов'язань підприємства. Фактично нормативне забезпечення управління та аналізу зобов'язань переважною мірою формує законодавство з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

У зарубіжній та вітчизняній практиці на сьогодні склалася чотирирівнева система регулювання бухгалтерського обліку та звітності, в тому числі,

зобов'язань підприємства (рис. 1.3).

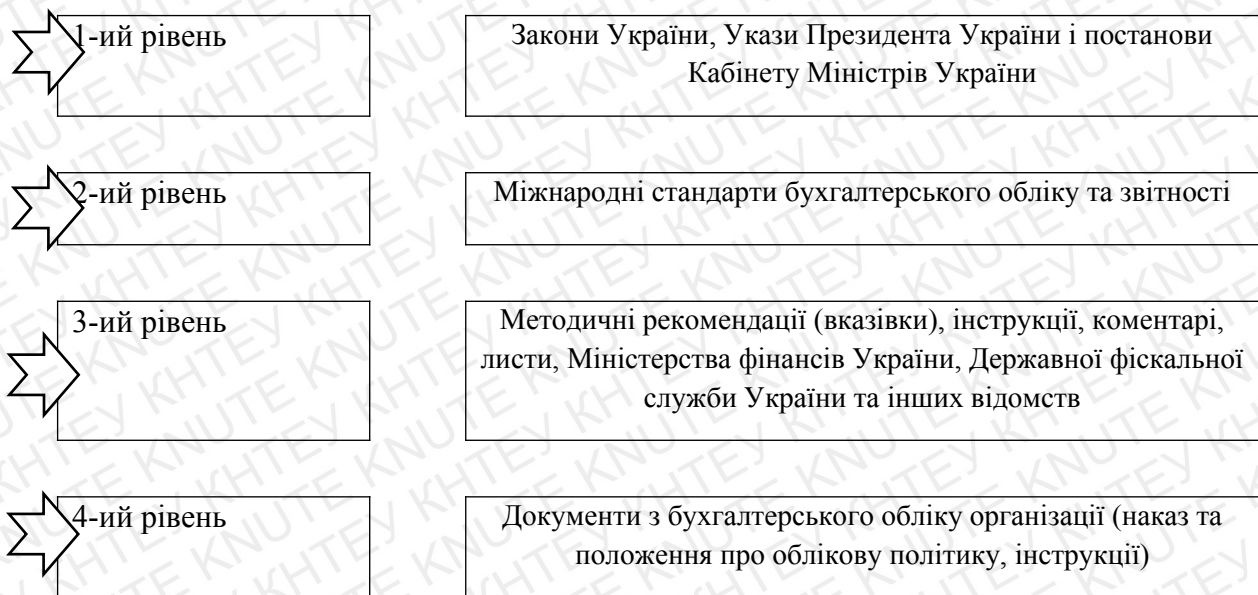

Рис. 1.3. Система регулювання бухгалтерського обліку і звітності зобов'язань суб'єкта господарювання [78, с. 23]

Методичні вказівки, інструкції, рекомендації в системі нормативного регулювання обліку зобов'язань суб'єкта господарювання покликані конкретизувати основні положення, викладені в нормативних документах першого та другого рівнів, з урахуванням галузевих та інших особливостей. В основному та вказівки стосуються інвентаризації, обліку зобов'язань тощо.

Основними нормативними документами щодо відображення в обліку зобов'язань суб'єкта господарювання є: документи щодо облікової політики, затверджені керівником форми первинних облікових документів, графіки документообігу, робочий план рахунків та форми внутрішньої звітності. Законодавча база, якою керуються в своїй діяльності суб'єкти господарювання, досить різноманітна: від загальногосподарських нормативних актів, затверджених Верховною радою України, Кабінетом міністрів України тощо.

Для раціональної організації обліку, аналізу та контролю зобов'язань облікова служба підприємства повинна ретельно дотримуватись чинного законодавства України та керуватись у своїй діяльності затвердженим переліком законодавчо-нормативних актів, основні з яких наведені в табл. 1.4.

Зважаючи на те, що формування зобов'язань підприємства може бути обумовлено значною кількістю різних господарських операцій, кожна з яких має особливості обліку, законодавчі акти з питання регулювання зобов'язань підприємства становлять досить численну групу.

Таблиця 1.4

Нормативно-правові акти, які регулюють облік та аналіз зобов'язань суб'єкта господарювання

№	Назва документа	Зміст	Питання, яке регулюється
1	2	3	4
1	Податковий Кодекс України	регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків.	Для організації обліку й аналізу зобов'язань і розрахунків за податками й платежами
2	Цивільний кодекс України	Регулює відносини позики, кредитні відносини і, відносини банківського вкладу	Для організації обліку й аналізу короткострокових кредитів
3	Господарський кодекс України	визначає основні принципи господарювання в Україні та регулює здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання та споживачами у сфері суспільного виробництва, яка має на меті отримання прибутку.	Для аналізу формування і визнання зобов'язань між суб'єктами господарювання
4	Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»	визначає правові засади організації ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, який є обов'язковим, ведеться всіма підприємствами.	Для організації обліку та аналізу зобов'язань
5	Закон України «Про оплату праці»	визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами та сфери державного і договірною регулювання оплати праці.	Для організації обліку й аналізу поточних зобов'язань і розрахунків з оплати праці

Продовження табл. 1.4

1	2	3	4
6	Закон України „Про цінні папери та фондовий ринок»	регулює відносини, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів і провадження професійної діяльності на фондовому ринку, з метою забезпечення відкритості та ефективності функціонування фондового ринку.	Для організації обліку короткострокових кредитів банків
7	Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»	визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.	Для організації обліку розрахунків за страхуванням
8	Закон України „Про інвестиційну діяльність»	визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України.	Для організації обліку короткострокових кредитів банків
9	Закон України «Про заставу»	Закон визначає основні положення про заставу як спосіб забезпечення зобов'язань. Застава виникає в силу договору чи закону	Для організації обліку короткострокових кредитів банків
10	Закон України «Про відпустки»	Закон встановлює державні гарантії права на відпустки, визначає умови, тривалість і порядок надання їх працівникам для відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також для виховання дітей, задоволення власних потреб та інтересів, всебічного розвитку особи.	Для організації обліку і аналізу розрахунків з оплати праці
11	НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	встановлює мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття елементів фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність.	Для організації бухгалтерського обліку зобов'язань і їх відображення у фінансової звітності
12	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, [...] підприємств і організацій	визначає зміст та застосування рахунків в бухгалтерському обліку з метою відображення інформації про рух і наявність активів, капіталу та зобов'язань підприємства на цих рахунках методом подвійного запису.	Для котирування документів первинного обліку, ведення реєстрів бухгалтерського обліку зобов'язань
13	МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»	визначає принципи для подання фінансових інструментів як зобов'язань або власного капіталу і для згортання фінансових активів і зобов'язань.	Для аналізу розкриття інформації про зобов'язання

Закінчення табл. 1.4

1	2	3	4
14	МСБО 37 “Забезпечення, непередбачені зобов’язання та непередбачені активи”	визначає застосування належних критеріїв визнання і методів оцінки, що застосовуються до забезпечень, умовних зобов’язань і умовних активів, а також розкриття інформації у примітках, достатньої для надання користувачам можливості зрозуміти їхній характер, строки і суму.	Застосовується для аналізу методів оцінки, що застосовуються до забезпечень, умовних зобов’язань і умовних активів
15	МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»	Встановлює порядок визнання, припинення визнання і оцінки фінансових активів, фінансових зобов’язань, а також ведення обліку хеджування. Відповідно до МСБО різниця між ціною облігації та її номінальною вартістю амортизується протягом строку, на який випущена облігація.	Для аналізу правомірності визнання, припинення визнання і оцінки фінансових активів, фінансових зобов’язань
16	П(С)БО 11 «Зобов’язання»	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов’язання та її розкриття у фінансовій звітності.	Застосовується для аналізу відображення зобов’язань в обліку

Таким чином, методологічні засади формування в обліку інформації про зобов’язання та її розкриття у фінансовій звітності визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 11 «Зобов’язання», П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», П(С)БО 26 «Виплати працівникам» та ін.

Водночас, в умовах інтеграції України у світове економічне співтовариство, формування відкритої економіки та залучення іноземних інвестицій вітчизняні підприємства все частіше співпрацюють з іноземними партнерами, які ведуть облік і складають фінансову звітність відповідно до вимог МСФЗ. З огляду на це, одним із найбільш актуальних питань на сьогодні є питання гармонізації обліку зобов’язань на вітчизняних підприємствах в умовах європейської інтеграції і застосування міжнародних стандартів обліку і звітності. Це потребує комплексного вивчення визначення шляхів гармонізації обліку зобов’язань на підприємствах в Україні у відповідності до вимог МСФЗ,

що забезпечить єдиний підхід до формування інформації про стан зобов'язань у звітності підприємств різних країнах світу.

Загалом нормативна база з бухгалтерського обліку зобов'язань в Україні при їх визнанні і відображенні в балансі відповідає міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО та МСФЗ). Однак реформування національної системи бухгалтерського обліку у контексті переходу вітчизняних підприємств на міжнародні стандарти визначає гостру необхідність перегляду окремих законодавчих і нормативно-правових актів з метою гармонізації їх положень у відповідності до загальноєвропейської практики, у тому числі і щодо обліку, оцінки, визнання та відображення у фінансовій звітності інформації про зобов'язання. Це дозволить удосконалити методику обліку цієї ділянки та забезпечить зрозумілість звітної інформації для іноземних партнерів (головним чином – інвесторів).

Порівняння П(С)БО 11 «Зобов'язання» і МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» вказує на те, що ці стандарти мають як спільні, так і відмінні риси:

1. Спільним є використання і відображення у цих стандартах обліку таких термінів як зобов'язання і забезпечення, а також визначення поняття «зобов'язання».

2. Відмінним є те, що:

– П(С)БО 11 розглядає зобов'язання, а МСБО 37 – забезпечення;
– згідно з МСБО 37 забезпечення відображається в балансі в складі короткострокових чи довгострокових зобов'язань, тоді як в Україні взагалі не передбачено поділ забезпечень за часом їх залучення;

– у П(С)БО 11 відсутні такі важливі терміни і поняття, а також їх тлумачення, як: подія, що зобов'язує; юридичне зобов'язання; конструктивне (фактичне, традиційне) зобов'язання;

теперішня заборгованість; достовірна оцінка зобов'язання; найкраща оцінка видатків, необхідних для погашення теперішньої заборгованості на дату балансу [61].

Саме на зменшення цих відмінностей необхідно спрямовувати зусилля при удосконаленні методики ведення обліку зобов'язань на підприємствах в Україні та приведенні у відповідність до європейського законодавства і міжнародних стандартів вітчизняних законодавчих та нормативно-правових актів (П(С)БО).

В процесі дослідження нами також було приділено увагу порівнянню систем обліку розрахунків за виплатами працівників відповідно до П(С)БО 26 «Виплати працівникам» та МСФЗ 19 «Виплати працівникам». Основними відмінностями по цих стандартах є те, що:

- у П(С)БО 26 відсутнє визначення поняття «виплати працівникам»; а у МСБО 19 під виплатами працівникам розуміють всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками;

- згідно МСФЗ 19 у примітках до фінансової звітності не розкривається в повному обсязі інформація про виплати працівникам;

- у МСБО 19 досить докладно розкриті питання визнання, оцінки, облікового відображення та відображення у фінансовій звітності всіх можливих виплат працівникам зі сторони підприємства. У П(С)БО 26 відсутня така деталізація, і, навіть, попри наявність багатьох норм з обліку оплати праці, вони не є систематизовані та не рекомендовані для використання в процесі організації бухгалтерського обліку оплати праці на єдиному загальнодержавному рівні;

- через меншу кількість підпунктів у П(С)БО 26 (34; тоді як у МСБО 19 – 161) інформація представлена в більш стислому вигляді;

- у П(С)БО 26 виділені зобов'язання по виплатам інструментами власного капіталу, які визначаються відповідно до П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»;

- згідно МСБО 19 в якості короткострокових виплат працівникам можуть бути застосовані як грошові пільги (надання житла працівникам, робочого автомобіля, медичне обслуговування тощо), так і участь у прибутках підприємств. У нормах П(С)БО 26 такі випадки не розглядаються;

– відповідно до МСБО 19 передбачено більше виплат працівникам після закінчення їх трудової діяльності, зокрема це: пенсійне забезпечення, страхування життя та медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності. Тоді, як у П(С)БО 26 до цих виплат належать: різні види пенсійного забезпечення працівників (крім державного) та інші зобов'язання підприємства, які воно бере на себе щодо своїх колишніх працівників.

Наявність вищерозглянутих відмінностей у стандартах з обліку зобов'язань свідчить про доцільність уніфікації національної системи обліку до міжнародної практики.

Це має відбуватися шляхом внесення конструктивних змін у відповідні П(С)БО та введення до них наочних прикладів і типових ситуацій, детальної розробки інструктивних і рекомендаційних нормативних актів, завдяки чому бухгалтери зможуть чітко та однозначно розуміти питання обліку зобов'язань.

Необхідно забезпечити проведення реформ в усіх сферах соціально-економічних відносин нашої держави. Оскільки важко говорити про реальні зміни в системі обліку без удосконалення податкової системи, пенсійного забезпечення (розвиток недержавного пенсійного забезпечення), підняття соціальних стандартів (прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати) та закріплення у вітчизняній практиці медичного та соціального страхування.

Всі ці заходи, на нашу думку, створять належну платформу для поступового і в той же час повного переходу підприємств в Україні на міжнародну практику обліку зобов'язань у розрізі їх видів; буде покладено розбіжності в обліку зобов'язань вітчизняними підприємствами (у відповідності до національних стандартів обліку) і європейськими компаніями (у відповідності до міжнародних стандартів обліку) та створено максимально сприятливі умови для іноземних інвесторів та виходу вітчизняних підприємств на європейський і міжнародний ринок.

Висновки до розділу 1

Зобов'язання здійснюють суттєвий вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства, оскільки, вони є джерелом формування та фінансування його активів. Досліджено сутність поняття «зобов'язання» з позиції його економічної та юридичної природи та встановлено, що це є теперішня, визначена у вартісному вираженні та юридично регламентована заборгованість підприємства перед іншими фізичними та юридичними особами, що виникає внаслідок минулих подій і яка має бути погашена протягом або понад тривалість операційного циклу підприємства. Визначено основні характеристики зобов'язання як об'єкта бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а саме: заборгованість, що виникає, є результатом минулих подій; є результатом взаємовідносин з фізичними та юридичними особами; зменшує ресурси підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди в майбутньому; зобов'язання має бути документально підтвержене; зобов'язання існує на даний момент; суб'єкти зобов'язання ідентифіковані; строк дії зобов'язання визначений.

Досліджено методичні підходи до класифікації зобов'язань та визначено, що їх поділяють за метою залучення за формою залучення за видом діяльності за участю в інвестиційній чи поточній діяльності за видом кредиторів за характером виникнення та іншими ознаками. Систематизація основних класифікаційних ознак та видів зобов'язань дозволить розширити спектр використання інформації про зобов'язання підприємства та спрямувати її використання не лише в обліку, але й для підвищення ефективності управління цим об'єктом. Визначено склад довгострокових зобов'язань суб'єкта господарювання. При відображенні зобов'язань у балансі використовують такі види оцінок: історична собівартість; теперішня вартість; сума погашення; поточна вартість. Основою оцінки, яку приймають суб'єкти господарювання для складання фінансових звітів, є історична собівартість.

Досліджуючи нормативно-правове регулювання зобов'язань було встановлено, що нормативне забезпечення управління та аналізу зобов'язань переважною мірою формує законодавство з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Представлено систему регулювання бухгалтерського обліку і звітності зобов'язань суб'єкта господарювання, що включає чотири рівні. Методологічні засади формування в обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», П(С)БО 26 «Виплати працівникам» та ін. Згруповано нормативно-правові акти, які регулюють облік та аналіз зобов'язань суб'єкта господарювання для їх використання в аналітичному процесі.

Проблемним питанням наразі залишається гармонізація обліку зобов'язань на вітчизняних підприємствах в умовах європейської інтеграції і застосування міжнародних стандартів обліку і звітності, у тому числі і щодо обліку, оцінки, визнання та відображення у фінансовій звітності інформації про зобов'язання. Це дозволить удосконалити методику обліку цієї ділянки та забезпечить зрозумілість звітної інформації для іноземних партнерів.

РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Характеристика зовнішньої та внутрішньої інформації для цілей фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання

Фінансовий аналіз зобов'язань досліджуваного нами ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» потребує належного інформаційного забезпечення. Інформація у розрізі її окремих складових є тим необхідним фактором, відсутність, недостатність або недостовірність якого може значно вплинути на результати аналітичного процесу щодо зобов'язань підприємства. Інформаційне забезпечення зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» має окремі особливості, які визначають окремі специфічні його елементи.

Досліджуючи інформаційне забезпечення фінансового аналізу зобов'язань, слід, перш за все, визначитися з метою його формування. Метою інформаційного забезпечення фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є створення достатньої кількості релевантних даних для формування інформації про параметри зобов'язань, зміну їх динаміки і структури, відповідність обліку зобов'язань нормативно-правовим актам та законодавству. Крім того, інформаційне забезпечення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є засобом зворотного зв'язку комунікації органів управління даного підприємства та керованих підсистем, до яких в ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» слід віднести бухгалтерію, фінансовий та аналітичний відділи.

Інформаційне забезпечення фінансового аналізу з кожним роком ускладнюється відповідно до мінливості умов господарської діяльності та прискорення науково-технічного прогресу. Передусім, збільшуються обсяги економічної інформації про діяльність підприємства, яка містить початкові дані для дослідження фінансового аналізу [78, с. 65].

Інформацію як продукт виробництва і використання відрізняє перед усім предметна область. Вона дуже різноманітна і підрозділяється по виду діяльності яка обслуговується: наукова, технічна, виробнича, управлінська, економічна, соціальна, правова [70, с. 65]. У межах дослідження інформаційного забезпечення фінансового аналізу зобов'язань, першочергову увагу слід приділяти вивченню економічної інформації, адже вона формує основний масив даних про цей об'єкт.

Економічна інформація в аналізі зобов'язань – це сукупність відомостей, які характеризують облікові та інші кількісні параметри зобов'язань підприємства. За стабільністю збереження економічну інформацію поділяють на постійну і змінну. Інформація, яка використовується без суттєвих змін протягом кількох звітних періодів (місяць, квартал, рік), називається умовно-постійною, або постійною, а та, що використовується протягом місяця і менше, - змінною.

Наприклад, інформація про правила відображення і формування зобов'язань, відображена в положенні про облікову політику підприємства, є умовно-постійною. Інформація про сформовані поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці є змінною, оскільки вона зазнає змін після погашення даного виду зобов'язань перед працівниками в термін менше місяця.

Вхідні дані про стан, обсяг, інші параметри зобов'язань підприємства, які отримує аналітик, називаються первинною інформацією. В процесі фінансового аналізу для цілей дослідження її перетворюють на вторинну. Вона може бути проміжною та результативною. Первинна інформація утворюється при реєстрації щоденних операцій, переклад, тих, які призводять до появи зобов'язань, у первинних документах. Ця сама інформація відображена у бухгалтерських регістрах є вторинною, а згруповані у нагромаджувальних відомостях протягом місяця за окремими видами матеріалів – проміжною [80]. Натомість, інформація фінансового аналізу, яка утворюється шляхом обробки первинних і проміжних даних методами аналізу, має відзначатися якісно новими характеристиками досліджуваного об'єкта.

Організація раціональної електронної обробки економічної інформації для управління діяльністю як окремого підприємства так і галузі економіки ґрунтується на правильній систематизації даних, упорядковані масивів інформації створенням інформаційної системи [80, с.93].

Погоджуємося з проф. Білухою М.Т. в тому, що класифікація інформаційного забезпечення аналітичного процесу ґрунтується на інформаційному контакті, який передбачає використання принципів інформатики – науки, яка вивчає побудову і загальні властивості інформації, закономірності її створення, обробки, передачі і використання в різних галузях діяльності людини [4]. Виходячи з цього, в основу класифікації покладено: професійну інформаційну комунікацію, пізнавальність інформації і зміст інформаційного забезпечення (рис. 2.1).

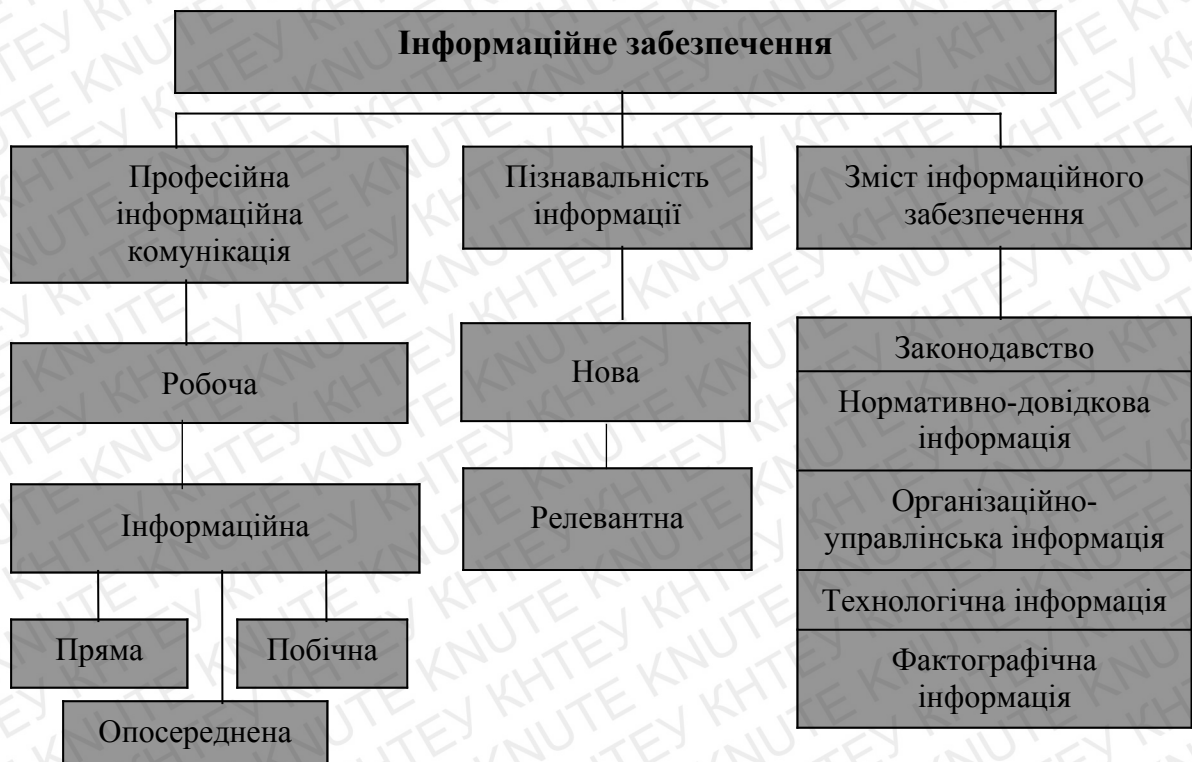

Рис. 2.1. Класифікація інформаційного забезпечення фінансового аналізу суб'єкта господарювання [4]

Професійна інформаційна комунікація ґрунтується на контактах працівників. Розрізняють такі види професійної інформаційної комунікації.

Робочу – між членами аналітичного підрозділу при здійсненні аналітичних заходів.

Інформаційну пряму – дослідження інформації про стан підприємства та його поведінку, зокрема, формування зобов'язань, при динамічних процесах виробничої та фінансово-господарської діяльності.

Інформаційну побічну - вивчення нормативно-правових актів, поведінку підприємства, методичних вказівок та інструкцій щодо ведення бухгалтерського обліку, зокрема, в частині обліку зобов'язань, складання та подання фінансової звітності, службове листування тощо.

Інформаційну опосередковану – вивчення даних про особливості формування зобов'язань підприємств однієї галузі та зіставлення з даними досліджуваного підприємства, спеціальної літератури [4, с. 94].

За ступенем пізнавальності інформацію в процесі проведення фінансового аналізу зобов'язань підприємства поділяють на нову і релевантну.

Нову інформацію щодо зміни параметрів зобов'язань підприємства створює аналітик шляхом дослідження нормативно-довідкової й фактографічної інформації, що стосується даного питання.

Релевантна інформація – створена і згрупована на підприємстві і відображена у фінансовій, статистичній та податковій звітності й інших аналогах і подана аналітику, як пов'язана із предметом дослідження.

За змістом інформаційне забезпечення фінансового аналізу можна поділити на законодавчі акти, нормативно-довідкову, організаційно-управлінську, технологічну і фактографічну інформацію.

Законодавче інформаційне забезпечення – це сукупність відносин, які регулюють суспільні відносини та окремі законотворчі стосунки. Окрему групу становлять нормативно-правові акти, які приймає законодавча влада на додержання чинного законодавства. Більше детально законодавче забезпечення дослідження зобов'язань було зроблено у попередньому розділі.

Документальне інформаційне забезпечення – це система інформування про факти фінансово-господарської діяльності підприємства, які призвели до зміни параметрів зобов'язань підприємства, відображені в первинних документах, облікових реєстрах бухгалтерського, управлінського, податкового, статистичного й оперативного-технічного обліку, а також у звітності про діяльність досліджуваного підприємства.

Організаційно-управлінське інформаційне забезпечення складається із структури підприємства, його юридично-правової, господарчо-розрахункової самостійності, а також накази, розпорядження, службове розслідування з питань виробничої і фінансово-господарської діяльності. Крім того, сюди відносять організаційно-розпорядчі документи, які видає керівництво підприємства щодо регулювання правил формування зобов'язань (штатний розпис, накази і розпорядження про преміювання працівників тощо).

Планове і нормативно-довідкове інформаційне забезпечення – це сукупність інформації, яка є в планах економічного і соціального розвитку підприємства; норми і нормативи витрачання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів; утворення фондів та резервів для покриття зобов'язань та забезпечень показників. Планово-нормативні дані розробляють безпосередньо на підприємстві в межах надання йому прав законодавством про підприємства і затверджених норм і нормативів. Крім того, вони є в різних нормативних актах (інструкції, положення, методичні вказівки), які видаються державними і господарським органами управління (Міністерством фінансів України, Міністерством соціальної політики України, банками, комітетами) з планування, обліку, звітності, контролю, статистики та ін. [4, с. 220].

До договірної інформаційної забезпечення належать заходи з інформування про господарські угоди, контракти, договори укладені підприємствами й організаціями з іншими суб'єктами підприємницької діяльності. Вивчення договорів є важливим аналітичним заходом, оскільки поява зобов'язання між контрагентами, супроводжується договором.

Технологічне інформаційне забезпечення охоплює систему заходів з надання інформації про технічну документацію, яка використовується в процесі господарської діяльності підприємства, для реалізації товарів, виконання робіт, послуг, а також міждержавні та державні стандарти, технічні умови якості продукції, галузеві стандарти, проектно-кошторисну документацію тощо.

Господарська діяльність може здійснюватися також на основі інших діючих прав (права-володіння, права користування та ін.), передбачених Цивільним кодексом України.

Фактографічне інформаційне забезпечення – це сукупність даних економічного характеру про факти (операції), які дійсно відбулися у виробничій і фінансово-господарській діяльності, відображені у первинних документах, облікових реєстрах бухгалтерського, податкового, статистичного і внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, а також у звітності про діяльність підприємства [78, с. 115].

Фактографічне інформаційне забезпечення в своїй сукупності відображає зміни параметрів зобов'язань (визнання в обліку, зменшення, збільшення, погашення тощо), тому, належить до змінної інформації.

Залежно від об'єкта управління інформацію поділяють на внутрішню та зовнішню, вхідну та вихідну, оперативну та поточну. Інформація про зобов'язання підприємства, яка створена самим підприємством є внутрішньою (передусім, фактографічна, нормативно-планова), а за її межами – зовнішня. Інформація яка знаходиться на підприємстві – вхідна, а від нього – вихідна. За часом надходження інформацію поділяють на поточну та оперативну [78].

Основним джерелом фактографічної інформації є дані бухгалтерського обліку. З цього приводу ряд спеціалістів зазначають, що інформація, одержана каналами бухгалтерського обліку, складає 80 відсотків економічної інформації. Якщо інформація характеризує здійсненні господарські операції або процеси, то її використовують для обліку виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємства, з метою оцінювання результатів діяльності. Обробляти фактографічну інформацію за допомогою засобів виробництва

(обчислювальних машин і простого лічильного обладнання) можна лише тоді, коли вона зафіксована на певних матеріальних носіях. Однак, наразі, зважаючи на практичну автоматизації обліку на підприємствах, це не є проблемою.

Конкретизацію джерел інформації для потреб аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» зроблено на рис. 2.2.

Рис.2.2. Джерела інформації для потреб аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» [авторська розробка]

Як бачимо, основу інформаційного забезпечення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» формують планові, обліково-звітні та позапланові джерела. Особливо важливими є джерела обліково-звітні, оскільки дають інформацію про фактичні значення зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна». Відповідно, базою для порівняльного аналізу цих значень будуть дані планові та позапланові.

Окремо розглянемо напрями використання інформації з Балансу, оскільки саме пасив балансу дає першочергове розкриття інформації про зобов'язання підприємства (рис. 2.3).

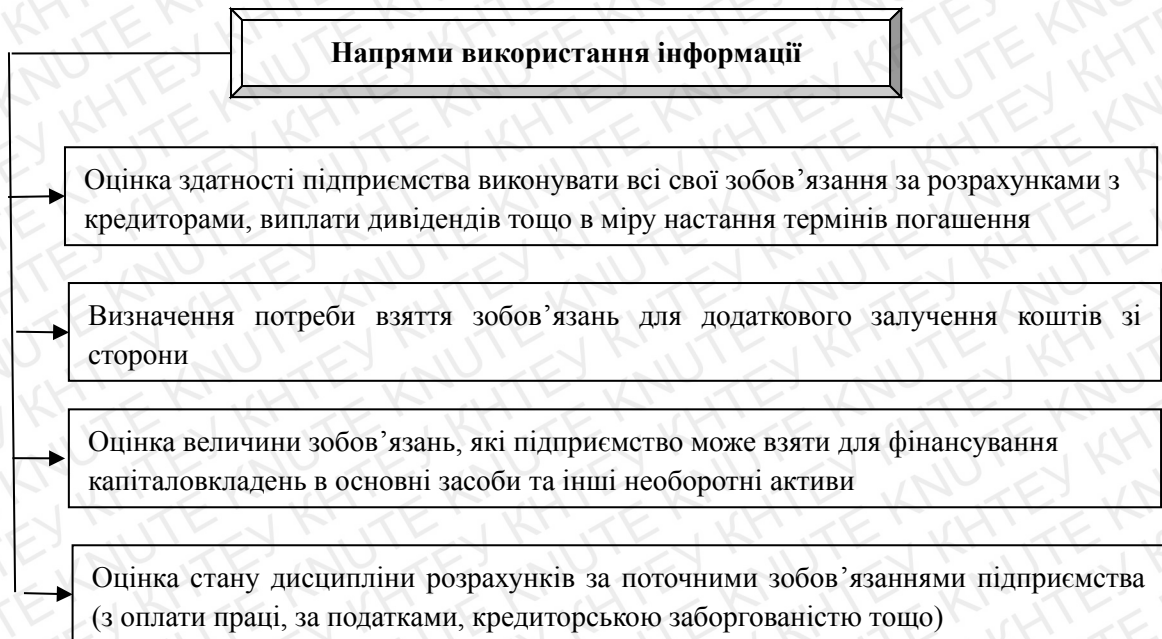

Рис. 2.3. Напрями використання інформації з Балансу для цілей проведення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»

Звернемо увагу, що ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» здійснює ведення обліку та складає звітність за МСФЗ як підприємство з іноземними інвестиціями. Всі операції, що зафіксовані у первинних документах відображаються у бухгалтерському обліку за допомогою бухгалтерських проведень, що більше детально буде розглянуто у підрозділі 2.3. При відборі

інформаційних даних для фінансового аналізу значною мірою увага аналітика має бути приділена якості та достовірності даних, що аналізуються.

Отже, дослідження інформаційного забезпечення фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» дозволило виділити джерела інформаційного забезпечення та напрямки їх використання для цілей аналізу, що сприятиме всебічному дослідженню зобов'язань суб'єкта господарювання, визначенню їх нормативних та фактичних параметрів.

2.2. Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання

Необхідною складовою інформаційно-методичного інструментарію фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання є формування організаційно-інформаційної моделі цього процесу.

Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є засобом формалізації аналізу та базується на включенні обов'язкових компонентів, без яких проведення аналізу не можливе.

Здійснення аналізу зобов'язань підприємства, передусім, передбачає встановлення його мети. У праці Митрофанова Г.В., Кравченко Г.О. та Барабаш Н.С. «Фінансовий аналіз» зазначається, що метою фінансового аналізу є визначення напрямів і кількісне обчислення резервів ринкової вартості підприємства на основі дослідження стану і динаміки показників, які характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства, та факторів, що обумовлюють зміну цих показників [83].

Цілком погоджуємося з авторами та хочемо додати, що основне призначення будь-якої функції управління (в тому числі, аналізу) є сприяння досягненню мети управління підприємством шляхом формування інформації, потрібної для прийняття управлінських рішень. Цікаво, що якщо метою управління у вітчизняній практиці, здебільшого визначається одержання

прибутку, то у зарубіжній практиці – це нарощення ринкової вартості підприємства, яка має перевищувати його балансову вартість, в т.ч., шляхом утворення гудвілу (вартості ділової репутації компанії).

На основі вищезазначеного, вважаємо, що метою фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є формування інформаційного забезпечення системи управління підприємства щодо фактичних параметрів зобов'язань, показників їх якісного та кількісного стану, факторів, які обумовлюють їх зміну, відповідності нормам законодавства та іншим нормативам, ступеня впливу на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства, а також визначення напрямів і кількісне обчислення резервів оптимізації обсягу і структури зобов'язань підприємства.

Для того, щоб досягнути поставленої мети, необхідно сформулювати завдання, покрокове, послідовне виконання яких забезпечить отримання кінцевого результату. Відповідно до сформульованої мети, нами було виділено комплекс завдань фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»:

- оцінка обсягу, структури та динаміки поточних і довгострокових зобов'язань за видами з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу;
- дослідження структури поточних і довгострокових зобов'язань за строками утворення з метою з'ясування стану платіжної дисципліни постачальників та підрядників ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»;
- комплексне оцінювання зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за системою відносних показників аналізу;
- аналіз ризиків довгострокових зобов'язань;
- аналіз ризиків поточних зобов'язань; виявлення у складі зобов'язань таких, що мало ймовірні для стягнення;
- розробка оптимальної політики, спрямованої в напрямі прискорення розрахунків й зниження ризику неплатежів [83, с. 878].

Представлений перелік завдань не є вичерпним, оскільки може доповнюватися залежно від конкретної ситуації, стадії життєвого циклу, поточних потреб ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» та інших факторів.

Реалізація фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання потребує також встановлення суб'єктів та об'єктів такого процесу.

Слід зазначити, що залежно від того, хто проводить аналіз, його поділяють на зовнішній та внутрішній.

Суб'єктами внутрішнього аналізу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є керівники структурних підрозділів і центрів відповідальності підприємства, бухгалтерія, фінансовий відділ, центр управління персоналом та інші службові особи, до функціональних обов'язків яких належать керівні та аналітичні функції. Тобто, внутрішній фінансовий аналіз здійснюється аналітиками, бухгалтерами та фінансистами ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

Зовнішній фінансовий аналіз здійснюється сторонніми аналітиками, аудиторськими фірмами, оцінювачами, фінансовими інститутами, інвесторами, кредиторами, постачальниками, консалтинговими компаніями.

Об'єктами фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», виходячи із поставлених завдань, є:

- обсяг зобов'язань;
- структура зобов'язань;
- абсолютна та відносна зміна обсягу і структури зобов'язань;
- ліквідність та платоспроможність підприємства;
- фінансова стійкість підприємства;
- рентабельність та інші показники ефективності діяльності.

Віднесення до переліку об'єктів фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» таких ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності підприємства пояснюємо тим, що ці показники є визначальними у здатності підприємства ефективно і неперервно здійснювати свою діяльність.

Водночас, зобов'язання є фактором безпосереднього впливу на ці показники. Тому, фінансового аналітика має цікавити навіть не стільки зміна обсягу і структури зобов'язань (бо відокремлено від інших параметрів зміну не можна визначити як негативне чи позитивне явище), як вплив цієї зміни на значення ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

Наступним компонентом організаційно-інформаційної моделі фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є інформаційне забезпечення. Як було розглянуто в попередньому підрозділі, інформацію для цілей фінансового аналізу класифікують за різними ознаками, в т.ч., на зовнішню та внутрішню.

До збирання, накопичення й систематизації первинної інформації під час проведення фінансового аналізу висуваються такі вимоги: інформація повинна бути повною та своєчасною, достовірною, корисною і зручною для сприйняття та подальшого використання, інформація не повинна дублюватись. Необхідність збирання, накопичення та зберігання економічної інформації обумовлюють багатьма обставинами. До них належать: багаторазовість і тривалість її застосування, розрив у часі між збиранням і використанням інформації у процесі проведення аналізу на підприємстві [посіб елект, с. 26].

Результати проведення аналітичних досліджень прямо залежать від якості інформації, яка використовується, тому перед їх проведенням слід ретельно перевірити вихідну інформацію. До збирання первинної інформації, обробки даних, їх систематизації повинні бути встановлені чіткі часові обмеження для того, щоб ця оброблена інформація вчасно була подана для проведення фінансового аналізу на підприємстві. Сучасні бізнес-реалії характеризуються динамічністю подій, тому збирання, обробка, систематизація інформації для проведення фінансового аналізу повинні здійснюватися оперативно [86].

В ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» необхідно розробити методики, визначитися з методами і моделями, за допомогою яких буде здійснюватися фінансовий аналіз.

У процесі проведення фінансового аналізу виявляються переваги й недоліки інформації, повнота її використання для аналізу й управління господарсько-фінансовими процесами і їх результатами [83].

Схему взаємозв'язку та взаємообумовленості складових інформаційно-аналітичного забезпечення зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» подано на рис. 2.4.

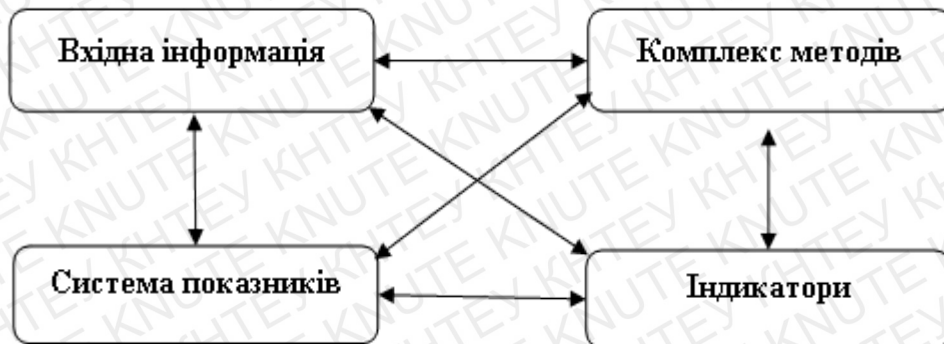

Рис. 2.4. Взаємозв'язок складових інформаційно-аналітичного забезпечення дослідження зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» [авторська розробка]

Усі складові необхідно враховувати синхронно, комплексно та адекватно обирати. Від точної ідентифікації фінансового стану ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», від правильного вибору вимірювачів його прояву, тобто системи індикаторів, залежить ступінь адекватності фінансового аналізу зобов'язань.

Особливістю фінансового аналізу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є застосування методичних прийомів обробки первинної інформації та системи економічних показників. Основними традиційними методичними прийомами фінансового аналізу є:

- 1) *прийом порівнянь*, за допомогою якого проводиться аналіз фінансових явищ або процесів, які порівнюються з іншими однакісними;
- 2) *використання абсолютних, відносних і середніх величин* для розрахунку: середньогалузевих значень, середньо-арифметичних, середньгеометричних, середньозважених і середньохронологічних величин;

3) *метод групування* інформації, тобто поділ сукупності досліджуваних фінансових явищ на однорідні групи для вивчення структури;

5) *балансовий спосіб*, який використовується для визначення співвідношень, пропорцій двох взаємопов'язаних урівноважених груп фінансових показників. У ході цього підсумки зіставлень повинні бути тотожними;

6) *графічний прийом*, що має значне ілюстративне значення, яке допомагає дослідити фінансові закономірності;

7) *табличний метод* відображення фінансових аналітичних даних;

8) *метод елімінування (абстрагування)*, який використовується для визначення впливу окремих фінансових факторів на зміну результативного показника, що надає загальну характеристику фінансовій сфері підприємства.

Альтернативною назвою прийому порівняння є дефініція "порівняльний аналіз", що підрозділяється на горизонтальний, вертикальний і трендовий.

Під час горизонтального аналізу визначаються абсолютні та відносні відхилення фактичного рівня показників від базового. Під час вертикального аналізу вивчається структура фінансово-економічних явищ і процесів шляхом визначення частки частин у цілому. Під час трендового аналізу вивчаються відносні темпи зростання та приросту показників за кілька періодів до базового.

Всі зазначені методичні прийоми є цілком застосовними для проведення фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна». До показників, які розраховуються у межах проведення фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» належать: показники обсягу поточних та довгострокових зобов'язань підприємства, коефіцієнти структури зобов'язань, динаміки зобов'язань, ліквідності, платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості (стабільності) тощо).

Як бачимо, до представленого переліку входять як абсолютні, так і відносні показники.

Завершальною стадією фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» узагальнення і реалізація результатів аналізу.

Для цього використовуються методичні прийоми фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», які можливо об'єднати у дві групи: методичні прийоми узагальнення результатів та реалізації результатів.

На основі узагальнення та систематизації інформації проведеного дослідження пропонуємо до використання організаційно-інформаційну модель фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» (2.1).

Таблиця 2.1

Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»

Елементи моделі	Характеристика			
<i>Мета аналізу</i>	Формування інформаційного забезпечення системи управління підприємства щодо фактичних параметрів зобов'язань, показників їх якісного та кількісного стану, факторів, які обумовлюють їх зміну, відповідності нормам законодавства та іншим нормативам, ступеня впливу на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства, а також визначення напрямів і кількісне обчислення резервів оптимізації обсягу і структури зобов'язань підприємства.			
<i>Завдання аналізу</i>	Оцінка обсягу, структури та динаміки поточних і довгострокових зобов'язань за видами з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу; дослідження структури поточних і довгострокових зобов'язань за строками утворення з метою з'ясування стану платіжної дисципліни постачальників та підрядників; комплексне оцінювання зобов'язань за системою відносних показників аналізу; аналіз ризиків довгострокових зобов'язань; аналіз ризиків поточних зобов'язань; виявлення у складі зобов'язань таких, що малоймовірні для стягнення; розробка оптимальної політики, спрямованої в напрямі прискорення розрахунків й зниження ризику неплатежів.			
<i>Об'єкт аналізу</i>	<i>Фінансовий стан підприємства</i>			
	Ліквідність та платоспроможність	Фінансова стійкість	Рентабельність	Ефективність діяльності
<i>Суб'єкт аналізу</i>	Бухгалтерська, фінансова, економічна служби	Керівники функціональних та структурних підрозділів	Власники підприємства	Зовнішні користувачі інформації
<i>Інформаційне забезпечення</i>	Зовнішня інформація		Внутрішня інформація	
	Нормативно-довідкова; законодавство		Фактографічна, нормативно-планова	
<i>Методичні прийоми обробки первинної інформації</i>	Групування; порівняння; розрахунок відносних показників; розрахунок середніх показників; деталізація; елімінування; методи детермінованого факторного аналізу		Методи кореляційно-регресійного аналізу; методи моделювання фінансових показників	
<i>Система економічних показників аналізу зобов'язань</i>	<i>Абсолютні вартісні показники</i>		<i>Відносні показники</i>	
	Обсяг поточних та довгострокових зобов'язань підприємства		Структура зобов'язань, Динаміка зобов'язань за видами, показники інтенсивності процесів (коефіцієнти ліквідності,	

	Узагальнення результатів	рентабельності, фінансової стійкості
Узагальнення і реалізація результатів аналізу зобов'язань	<ul style="list-style-type: none"> - систематизація інформації; - оцінка параметрів зобов'язань підприємства; - розробка заходів щодо поліпшення обліку, обсягу, структури зобов'язань у майбутньому; - оформлення результатів аналізу та передача їх в управлінські структури для реалізації запропонованих заходів. 	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка варіантів заходів поліпшення обліку зобов'язань; - вибір оптимального варіанту заходів щодо поліпшення обсягу і структури зобов'язань; - прийняття рішення щодо реалізації обраного варіанту заходів; - доведення прийнятого рішення до виконавців; - визначення термінів і забезпечення контролю за виконанням прийнятих управлінських рішень

Таким чином, обов'язковими складовими організаційно-інформаційної моделі фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є мета, завдання, об'єкт аналізу, суб'єкт аналізу, інформаційне забезпечення, методичні прийоми обробки первинної інформації, система економічних показників аналізу зобов'язань, узагальнення і реалізація результатів аналізу зобов'язань.

Запропонована організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання сприятиме оптимізації логічної структури аналітичного процесу, вдосконаленню методичного інструментарію дослідження зобов'язань, що обумовить його якісне поліпшення та посилення взаємозв'язку з системою управління ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»

2.3. Удосконалення інформаційного забезпечення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання

Одну з найбільш вагомих компонент інформаційного забезпечення фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» складають дані бухгалтерського обліку та звітності. Фактографічна інформація формує безпосереднє уявлення аналітика про наявність, рух, зміну структури та погашення зобов'язань підприємства. Водночас, серед загального масиву

зовнішньої та внутрішньої інформації, яка використовується в процесі аналізу, саме облікові аспекти зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є досить проблемними та потребують більш детального дослідження і вдосконалення.

ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є суб'єктом господарювання, основним видом діяльності якого є оптова торгівля. Фінансування діяльності оптової торгівлі може здійснюватися за рахунок різних джерел. ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» здійснює свою діяльність на основі власного капіталу та фінансових інвестицій материнської компанії. Досліджуючи дані пасиву балансу, можна відмітити, що підприємство не користується банківськими кредитами, а отже, не має довгострокових та короткострокових зобов'язань за цим об'єктом. Відповідно у підприємства також відсутня поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями.

Натомість, актуальними для ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є питання обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, з учасниками за нарахованими дивідендами, а також облік забезпечення зобов'язань. Для відображення інформації про зобов'язання за цими об'єктами необхідним є використання рахунків бухгалтерського обліку з метою отримання адекватної та достовірної аналітичної інформації про цей вид пасивів для потреб аналізу.

У міжнародній практиці приділяється значна увага проблемам формування номенклатури рахунків бухгалтерського обліку. Саме вони мають забезпечувати отримання достовірної облікової інформації, яка дасть змогу ефективно управляти суб'єктом господарювання.

Розглянемо детальніше особливості обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, з учасниками за нарахованими дивідендами, а також облік забезпечення зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

Здійснюючи фінансово-господарську діяльність, ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» постійно вступає у розрахункові взаємовідносини з різними фізичними та юридичними особами. Такі відносини спрямовані на забезпечення нормального функціонування підприємства та супроводжуються розрахунковими операціями щодо придбання й реалізації товарів (робіт,

послуг). При цьому, моменти виконання зобов'язань майже ніколи не співпадають, що зумовлює виникнення у однієї сторони (продавця) дебіторської заборгованості, а в іншій (покупця) – зобов'язання з погашення кредиторської заборгованості.

Однією з найбільш суттєвих складових поточних зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є заборгованість перед постачальниками та підрядниками, які є зобов'язаннями суб'єкта господарювання перед кредиторами за отримані товарно-матеріальні цінності, основні засоби, нематеріальні активи, роботи (послуги) тощо. Кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками утворюється шляхом придбання матеріальних цінностей з відстрочкою платежу (так званий товарний кредит), а при застосуванні попередньої або авансової оплати у покупця виникає дебіторська заборгованість за виданими авансами.

ГКУ передбачено, що матеріально-технічне постачання та збут продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання як власного виробництва, так і придбаних в інших суб'єктів господарювання, здійснюються шляхом укладання договорів купівлі-продажу [19].

Підставою для виникнення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками за товари, роботи, послуги є належно оформлені накладні на відпуск матеріалів, товарно-транспортні накладні, товарні чеки, акти приймання виконаних робіт (послуг) тощо.

Датою визнання у покупця зобов'язань перед постачальниками є момент переходу права власності на одержані активи. Тобто, кредиторську заборгованість необхідно відображати у системі бухгалтерського обліку при дотриманні таких умов:

- від постачальників отримано вигоди і ризику, пов'язані з правом власності на придбані активи;
- постачальники не здійснюють подальше управління та контроль за реалізованими активами;

- сума зобов'язань перед постачальниками може бути достовірно визначена.

Для обліку та узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» призначено пасивний балансовий рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

До рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відкриваються такі субрахунки: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», який призначений для узагальнення інформації про розрахунки за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками;

632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», який призначений для узагальнення інформації про розрахунки з іноземними постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги;

633 «Розрахунки з учасниками ПФГ», який призначений для узагальнення інформації про розрахунки за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги). Ведеться учасником промислово-фінансової групи.

ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» не є учасником промислово-фінансової групи, тому, використовує у роботі тільки 631 та 632 субрахунки.

Відповідно до положення про облікову політику ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», аналітичний облік на рахунку №63 ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником у розрізі документів (рахунків), за якими виникла кредиторська заборгованість. Порядок відображення інформації в бухгалтерському обліку про виникнення та погашення заборгованості перед постачальниками й підрядниками, якого дотримуються у ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», наведено у дод. Н.

Розглянемо здійснення обліку кредиторської заборгованості в ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за даними облікових документів компанії. Так, станом на 01.09.2018 р. заборгованість підприємства перед постачальниками за товари, роботи, послуги становила 90 000 грн. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналітична інформація про кредиторську заборгованість за товари, роботи і послуги ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у розрізі постачальників

№	Номер аналітичного рахунка	Найменування постачальника	Сума заборгованості, грн	
			усього	в т.ч., ПДВ
1	6311	ТОВ «Альцест»	27000	4500
2	6312	ПАТ «Монарх»	7800	1300
3	6313	ТОВ «Сильвія»	5400	900
4	6314	ПАТ «Галицька торгова компанія»	31200	5200
5	6315	ТОВ «Смерічка»	18600	3100

У табл. 2.3 наведено інформацію про проведені ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у вересні поточного року операції з постачальниками й підрядниками та їх відображення в системі бухгалтерського обліку.

Таблиця 2.3

Бухгалтерські проведення з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»

№ пор.	Зміст господарських операцій	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	З поточного рахунка погашено заборгованість перед ПАТ «Галицька торгова компанія» у повному обсязі	6311	311	31200
2	Від ПАТ «Едельвейс» оприбутковано товари у сумі 66900 грн, в т.ч., ПДВ	282	6316	55750
	Відображено податковий кредит з ПДВ	6411	6316	11150
3	Погашено заборгованість перед ПАТ «Монарх» готівкою у повному обсязі	6312	301	7800
4	Від ТОВ «Нептун» одержано:			
	- холодильник обладнання у сумі 30720 грн, в т.ч. ПДВ	104	6317	25600
	- комп'ютер у сумі 9270 грн, в т.ч., ПДВ	109	6317	7725
	Відображено податковий кредит з ПДВ	6411	6317	6665
5	Після закінчення терміну позовної давності списано з балансу заборгованість перед ТОВ «Сильвія»:			
	- на суму заборгованості без ПДВ 5400 грн – 900 грн	6313	717	4500
	- відображено податкове зобов'язання з ПДВ на суму списаної заборгованості	6313	6411	900
6	Від ТОВ «Дон» оприбутковано товари у сумі 19440 грн, в т.ч. ПДВ	282	6318	16200
	Відображено податковий кредит за ПДВ	6411	6318	3240
7	З поточного рахунка погашено заборгованість перед ПАТ «Едельвейс»	6316	311	66900
8	ТОВ «Дон» частково повернуто товар, який не відповідає сертифікату якості у сумі 1584 грн, в т.ч. ПДВ	282	6318	1320
	Відкореговано податковий кредит з ПДВ	6411	6318	264

Для синтетичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками призначений журнал №3 «Облік розрахунків, довгострокових та поточних зобов'язань», а для аналітичного – відомість 3.3 аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Така відомість ведеться лінійно-позиційним способом за кожним окремим документом та у розрізі постачальників ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є господарським товариством, яке було створене за ініціативи його учасників на основі оформлених засновницьких документів та здійснених внесків до зареєстрованого капіталу.

З метою облікового відображення заборгованості ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» перед учасниками використовується рахунок 67 «Розрахунки з учасниками». Заборгованість учасників перед товариством за внесками до зареєстрованого капіталу відображається на рахунку №46 «Неоплачений капітал».

До рахунка 67 «Розрахунки з учасниками» відкриваються такі субрахунки:

671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами», який призначений для узагальнення інформації про дивіденди, нараховані власникам простих і привілейованих акцій (часток) за рахунок прибутку або інших джерел;

672 «Розрахунки за іншими виплатами», який призначений для узагальнення інформації про інші виплати, нараховані засновникам та учасникам за користування майном, зокрема, земельним і майновим паєм, а також виплат у зв'язку з одержанням належної вибулому учаснику (засновнику) частини активів підприємства.

Аналітичний облік розрахунків з учасниками у ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» ведеться за кожним засновником (учасником) у розрізі виплат.

За даними обліку наведено кореспонденцію субрахунків з обліку розрахунків з учасниками за нарахованими дивідендами, якої дотримуються в ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» (табл. 2.4).

Незамінним ресурсом будь-якого підприємства є його персонал. ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» має значний штат співробітників, які забезпечують здійснення господарської діяльності підприємства. Так, за даними підприємства, кількість штатного персоналу у 2017 р. становить 524 особи. Наявність персоналу в штаті підприємства потребує формування забезпечень для оплати праці, премій, лікарняних тощо. ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» приділяє значну увагу формуванню таких резервів.

Таблиця 2.4

**Кореспонденція субрахунків з обліку розрахунків з учасниками ТОВ
«Проктер енд Гембл Україна» за нарахованими дивідендами**

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція субрахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображено нарахування дивідендів учасникам товариства за рахунок нерозподіленого прибутку	443	671
2	З поточного рахунка перераховано до бюджету авансовий внесок податку на прибуток із суми дивідендів, нарахованих засновникам-юридичним особам	6413	311
3	З нарахованих дивідендів засновникам фізичним особам утримано податок на доходи фізичних осіб (18%)	671	6414
4	Погашено заборгованість перед учасниками за нарахованими дивідендами:		
	- готівкою	671	301
	- безготівковим шляхом	671	311
5	Використано частину прибутку на виплату, що належить учаснику при його виході з товариства	443	672
6	Здійснено виплату учаснику належної йому частини прибутку:		
	- готівкою	672	301
	- безготівковим шляхом	672	311

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання», забезпечення – це зобов'язання із невизначеними сумою або терміном погашення на дату балансу [56].

Забезпечення створюються для відшкодування майбутніх витрат на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо.

Характеристика забезпечень, які формуються у ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», та порядок їх оцінювання наведено у табл. 2.5.

Забезпечення в ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» використовується для відшкодування лише тих витрат, для покриття яких воно було створене. Залишок забезпечення переглядається на кожну дату Балансу та, у разі потреби, корегується. А у випадку відсутності ймовірності вибуття ресурсів для погашення майбутніх зобов'язань сума створеного забезпечення анулюється.

Таблиця 2.5

Види забезпечень, які формуються ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»

№	Вид забезпечення	Характеристика забезпечення	Оцінювання забезпечення
1	Виплата відпусток працівникам	Створюється для виплати відпускних працівникам та визначається щомісячно як добуток фактично нарахованої заробітної плати працівникам і відсотку, обчисленого як відношення річної планової суми на оплату відпусток до загального планового фонду оплати праці із збільшенням на суму нарахувань єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	За обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу
2	Додаткове пенсійне забезпечення	Створюється для формування додаткових пенсійних накопичень за рахунок добровільних внесків фізичних осіб	
3	Виконання гарантійних зобов'язань	Створюється для проведення гарантійних ремонтів раніше проданої продукції, товарів, а також здійснення ремонту предметів прокату	
4	Реструктуризація, виконання зобов'язань при припиненні діяльності	Створюється за затвердженням керівництвом підприємства планом реструктуризації, у якому визначені конкретні заходи, строки їх виконання та суми витрат, які будуть визнані після початку реалізації такого плану	За сумою прямих витрат, передбачених планами на реструктуризацію та припинення діяльності
5	Виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів	Створюється для погашення заборгованості за обтяжливими контрактами, витрати на виконання яких перевищують очікувані економічні вигоди від таких контрактів	У сумі неминучих витрат, пов'язаних з виконанням обтяжливого контракту

Для обліку та узагальнення інформації про забезпечення призначено пасивний рахунок №47 «Забезпечення майбутніх виплат і платежів», до якого відкриваються субрахунки №471-478. Аналітичний облік ведеться за їх видами, напрямами формування і використання.

Порядок відображення забезпечення майбутніх витрат і платежів в обліку ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» наведено у табл. 2.6.

Іншим видом поточних зобов'язань, які формуються ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», є зобов'язання підприємства перед бюджетом. До цього виду заборгованості підприємству слід ставитись дуже відповідально, оскільки неправильне нарахування сум податків і обов'язкових платежів, невчасне їхнє перерахування до бюджету спричинює не лише сплату пені, а й адміністративну або навіть кримінальну відповідальність посадових осіб.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків з обліку забезпечення майбутніх витрат і платежів ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»

№ пор.	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Сформовано резерв на оплату відпусток:		
	- робітників основного виробництва	23	471
	- загальновиробничого персоналу	91	471
	- адміністративно-управлінського персоналу	92	471
	- працівників відділу збуту	93	471
2	Нараховано відпускні за рахунок раніше створеного резерву	471	661
3	Сформовано додаткове пенсійне забезпечення:		
	- за рахунок добровільних внесків працівників	66	472
	- за рахунок підприємства	23, 91, 92, 93	472
4	Виплачено додаткове пенсійне забезпечення	472	301, 311
5	Сформовано резерв на гарантійне обслуговування	93	473
6	Відображено понесені витрати на гарантійне обслуговування:		
	- використано виробничі запаси та малоцінні швидкозношувані предмети	473	20, 22
	- нараховано заробітну плату працівникам, які здійснюють гарантійний ремонт	473	66
	- проведено нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на заробітну плату працівників, які здійснюють гарантійний ремонт	473	651
7	За рахунок резерву на гарантійне обслуговування виплачено грошову компенсацію споживачам	473	301, 311

Оподаткування підприємств є сферою, які постійно зазнає певних змін в частині введення податків і зборів їх адміністрування, встановлення чи зміни існуючих ставок податків та зборів. Зважаючи на це, відповідальній за ведення бухгалтерського обліку, а також формування фінансової і податкової звітності підприємства особі необхідно постійно відслідковувати ці зміни.

Для вдосконалення цього процесу, пропонуємо до застосування на ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» форму податкового календаря за податками, які сплачуються підприємством (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Податковий календар ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» на 2018 рік

заборгованість за який виникла заборгованість (нарахована)	Вид податку або збору	Ставка податку	зобов'язання	Останній термін сплати		Останній термін подання декларації та інших звітів		Відповідальний виконавець
				Дата	Позначка про виконання	Дата	Позначка про виконання	
...

Регулярне ведення податкового календаря сприятиме вчасному, достовірному нарахуванню та сплаті підприємством податків до бюджету.

Для узагальнення інформації за всіма видами платежів до бюджету ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» використовується рахунок 64 «Розрахунки за податками і платежами». Відповідно до рекомендованого Міністерством фінансів плану рахунків, він містить перелік субрахунків 641 «Розрахунки за податками», 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами», 643 «Податкові зобов'язання», 644 «Податковий кредит».

Дослідивши види податків, які сплачує підприємство, а також робочий план рахунків, вважаємо, що для підвищення ефективності контролю, а також забезпечення вищого рівня аналітичності інформації щодо зобов'язань за податками, ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» слід ввести та застосовувати перелік субрахунків другого порядку, що відображено у табл. 2.10.

Вважаємо, що військовий збір слід обліковувати на субрахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами», оскільки окремого рахунка для відображення військового збору в [Плані рахунків](#) [] не передбачено.

На субрахунку 643 «Податкові зобов'язання» ведеться облік суми податку на додану вартість, визначену, виходячи із суми одержаних авансів (попередньої оплати) за готову продукцію, товари, інші матеріальні цінності та нематеріальні активи, роботи, послуги, що підлягають відвантаженню (виконанню).

Таблиця 2.8

Рекомендований перелік субрахунків для обліку зобов'язань за податками і зборами ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»

Номер і назва рахунку	Номер і назва субрахунку I порядку	Номер і назва субрахунку II порядку*
64 «Розрахунки за податками і платежами»	641 «Розрахунки за податками»	6411 «Розрахунки за податком на прибуток»
		6412 «Розрахунки за ПДВ»
		6413 «Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб»
	6414 «Розрахунки за акцизним податком»	
	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	6421 «Розрахунки за військовим збором»

*запропоновано автором

На субрахунку 644 «Податковий кредит» ведеться облік суми податку на додану вартість, на яку підприємство набуло право зменшити податкове зобов'язання. Зважаючи на те, що субрахунки 643 і 644 призначені для обліку операцій щодо лише одного податку ПДВ, відкривати субрахунки другого порядку для них не потрібно.

Сформовані за результатами дослідження пропозиції щодо застосування підприємством запропонованих субрахунків II порядку сприятимуть

підвищенню аналітичних якостей інформації з метою її подальшої обробки у системі фінансового аналізу зобов'язань підприємства та підвищенню ефективності контролю.

Висновки до розділу 2

Досліджено класифікацію зовнішньої та внутрішньої інформації для цілей фінансового аналізу зобов'язань підприємства. Інформація про зобов'язання підприємства, яка створена самим підприємством є внутрішньою (передусім, фактографічна, нормативно-планова), а за її межами – зовнішня. Окрім цього, представлено поділ інформаційного забезпечення фінансового аналізу залежно від професійної інформаційної комунікації, пізнавальності інформації, змісту інформаційного забезпечення. Для цілей аналізу зобов'язань використовувати інформацію, достовірність якої була підтверджена при проведенні фінансового контролю та аудиту.

З метою формалізації процесу фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання запропоновано організаційно-інформаційну модель, яка базується на включенні таких компонентів: мети, завдань, об'єкта, суб'єкта, інформаційного забезпечення, методичних прийомів обробки первинної інформації, системи економічних показників аналізу зобов'язань та прийомів узагальнення і реалізації результатів аналізу.

Досліджено можливості удосконалення облікового забезпечення фінансового аналізу зобов'язань як одного з найважливіших його компонентів. Досліджено особливості фінансування діяльності підприємства та встановлено, що актуальними для досліджуваного підприємства є питання обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, з учасниками за нарахованими дивідендами, а також облік забезпечення зобов'язань. З метою вдосконалення аналізу зобов'язаннями підприємства перед бюджетом за податками і обов'язковими платежами запропоновано до застосування в ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» форму податкового календаря. Для узагальнення інформації за

всіма видами платежів до бюджету ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» використовується рахунок 64 “Розрахунки за податками і платежами”. Запропоновано перелік субрахунків II порядку до рахунку 64 для відображення податків і зборів, сприятиме підвищенню аналітичних якостей інформації

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ЗОБОВ’ЯЗАНЬ СУБ’ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Організаційні аспекти фінансового аналізу зобов’язань і методика його здійснення

Запорукою ефективного здійснення фінансового аналізу зобов’язань суб’єкта господарювання є чітка організація аналітичного процесу як системи раціональних, скоординованих дій вивчення об’єкта дослідження відповідно до визначеної мети. Для підвищення ефективності проведення фінансового аналізу зобов’язань підприємства необхідно здійснити детальні планування, координацію дій, організацію та контроль усіх аспектів проведення аналізу.

Процес фінансового аналізу зобов’язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» повинен здійснюватися упорядковано, у певній послідовності. Необхідно розробити схему здійснення фінансового аналізу зобов’язань на підприємстві. Для оптимізації фінансовий аналіз зобов’язань необхідно сприймати як цілісну систему, механізм оцінювання, ефективна дія якого забезпечується чітким дотриманням його технології і методики проведення.

Організацію фінансового аналізу зобов'язань можна уявити як технологічний процес, у якому необхідні процедури здійснюються у встановленому порядку і реалізуються за допомогою сукупності організаційних і методичних прийомів.

Фінансовий аналіз здійснюється фінансовими підрозділами ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» й фінансово-кредитними організаціями на основі даних фінансових служб підприємства, а також за показниками фінансової звітності, розробленої на основі Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Даний вид аналізу дозволяє оцінити фінансовий стан ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», про-вести обґрунтоване дослідження фінансових ресурсів у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства та його фінансових результатів.

Фінансовий аналіз, незалежно від суб'єктів його проведення, повинен реалізуватися на основі системного підходу. Врахування системного підходу у ході формування системи показників для проведення фінансового аналізу передбачає розділення такої системи на підсистеми, які повинні органічно доповнювати одна одну та інтегруватись у загальну систему показників.

Під час здійснення процесу фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» можна виокремити його основні етапи (рис. 3.1).

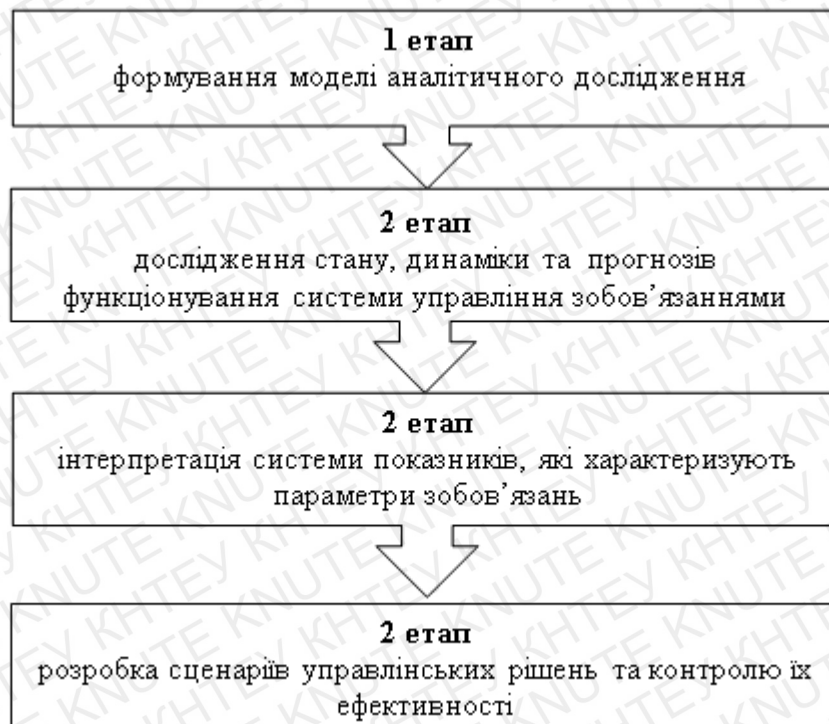

Рис. 3.1. Етапи фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» [авторська розробка]

Визначення об'єктів фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» повинно забезпечити вирішення поставлених завдань і відповідати принципам оптимізації інформаційних потреб, повноти й об'єктивності відображення економічних явищ та процесів, єдності інформаційної моделі показників та максимальної алгоритмізації розрахунків до комп'ютерних технологій. Основним об'єктом фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є обсяг, структура, динаміка зобов'язань, їх вплив на ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість.

Фінансовий аналіз необхідно проводити, враховуючи попередній досвід проведення аналізу на досліджуваному нами підприємстві, у ході цього необхідно враховувати попередні помилки та прорахунки, які було допущено.

Невід'ємним організаційним аспектом фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є планування цього процесу. Планування фінансового аналізу зобов'язань передбачає не тільки встановлення термінів виконання окремих аналітичних робіт, перелік виконавців і розподіл обов'язків між ними, а й складання самої програми аналізу, визначення його інформаційної бази. Графік виконання аналітичних робіт має передбачати найбільш стислі терміни, зважаючи на те, що економічна ситуація постійно змінюється. Чим оперативніше проводиться фінансовий аналіз, тим ефективніше використовуються його результати для вирішення фінансових проблем та необхідних питань на підприємстві.

Планування фінансово-аналітичної роботи ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» включає два аспекти: складання комплексного плану аналізу діяльності підприємства і складання планів для різних тематичних аналізів, передбачених комплексним планом, що, зокрема, стосується фінансового аналізу зобов'язань.

Під час проведення фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» необхідно обирати професійних аналітиків. У ході цього менеджерам необхідно сконцентрувати увагу на диференціації підходів. Тобто, на ті ділянки аналітичної роботи, на яких не вимагаються значні аналітичні здібності, досвід роботи та інтуїція – можна поставити аналітиків-початківців або стажерів. Інша частина аналітичної роботи, яка передбачає аналітичну обробку вихідних даних, побудову економіко-математичних моделей, інтерпретацію результатів моделювання, розроблення декількох альтернативних сценаріїв розвитку подій, надання пропозицій щодо вибору конкретного сценарію з урахуванням особливостей зовнішнього середовища, порівняння динамічних рядів показників – повинна виконуватись досвідченими фахівцями-аналітиками. Також дуже важливо, щоб результати проведеного фінансового аналізу перед менеджерами презентував аналітик, який дійсно керував аналітичними дослідженнями [86]. Дослідивши штатний розпис ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» нами не було виявлено посади аналітика. Водночас, аналітичні функції частково виконують інші посадові особи. Зважаючи на вагомую роль перманентного аналізу та значні фінансові можливості підприємства, що займає місце в рейтингах компаній України з найбільшою виручкою, це доцільно.

Перед проведенням фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» має бути розроблено програму його проведення, яка повинна включати: мету, завдання, об'єкти, суб'єкти, терміни проведення аналізу, рівень деталізації, необхідні технічні засоби для проведення аналізу зобов'язань.

У процесі розроблення програми фінансового аналізу зобов'язань необхідно врахувати, яким чином буде надано результати проведеного аналізу. Результати фінансового аналізу зобов'язань рекомендуємо подавати у вигляді пояснювальної записки, графіків, діаграм, аналітичних таблиць. Особливою популярністю під час подання результатів фінансового аналізу користуються експрес-доповіді, в яких фінансовий аналітик має чітко та лаконічно надати результати проведеного аналізу.

У процесі експрес-доповідей необхідно підготувати презентації аналітичного матеріалу та демонстраційний матеріал. Це підвищить наочність, покращить візуальне сприйняття аналітичного дослідження. Експрес-доповідь за результатами проведеного фінансового аналізу зобов'язань повинна закінчуватись виокремленням наявних проблем на підприємстві, виділенням тієї частини проблем, яку аналітик пропонує вирішити за результатами аналізу. Для цього надаються декілька можливих сценаріїв розвитку подій з урахуванням особливостей внутрішнього та зовнішнього середовища. Крім того, аналітик-доповідач повинен встановити відповідальних осіб за контроль дотримання графіків розвитку намічених подій.

Менеджери можуть доповнити систему показників надану аналітиком наявними в їх розпорядженні показниками. Під час проведення фінансового аналізу зобов'язань для забезпечення його результативності надзвичайно важливо відстежувати взаємоузгодженість роботи фінансових аналітиків та менеджерів підприємства. Таку узгодженість діяльності повинен відстежувати генеральний директор ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» або його заступники.

Необхідно враховувати, для яких суб'єктів проводиться фінансовий аналіз зобов'язань підприємства, що впливає на варіанти результатів. Наприклад, під час проведення аналізу зобов'язань підприємства для потенційних інвесторів необхідно дуже ретельно підійти до надання результатів такого аналізу. Під час проведення аналізу кредитоспроможності результати частіше за все надаються кредиторам, внутрішнім користувачам, інвесторам.

Крім програми фінансового аналізу зобов'язань підприємства необхідно добре продумати методику його проведення. Методика проведення фінансового аналізу базується, в першу чергу, на адекватному виборі методів для його проведення. Найбільш ефективним частіше за все є той фінансовий аналіз, який проводиться на основі синтезу традиційних методів та економіко-математичних моделей. Наприклад, за необхідності виявити фактори, які вплинули на зобов'язання підприємства, або явища, в якості методу обирають стохастичний факторний аналіз. У разі виникнення необхідності виявити

відхилення від запланованих показників сформованих зобов'язань обирають горизонтальний порівняльний аналіз. Для аналізу структури заборгованості підприємства, обирають вертикальний порівняльний аналіз.

Передумовою підготовки та прийняття управлінського рішення щодо управління зобов'язаннями підприємства завжди є наявність проблеми, тобто встановлення невідповідності між фактичними і бажаними їх параметрами.

Одним із етапів фінансового аналізу зобов'язань досліджуваного нами ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є розробка методики здійснення фінансового аналізу зобов'язань. Це має відбуватися з урахуванням організаційно-інформаційної моделі аналізу зобов'язань, що містить концептуальні елементи забезпечення аналізу на засадах системного підходу. Методика здійснення фінансового аналізу зобов'язань інтегрує конкретизацію завдань, розроблення програми аналізу, вибір методів, прийомів, способів, моделей та алгоритмів аналізу, формування показників (рис. 3.2.).

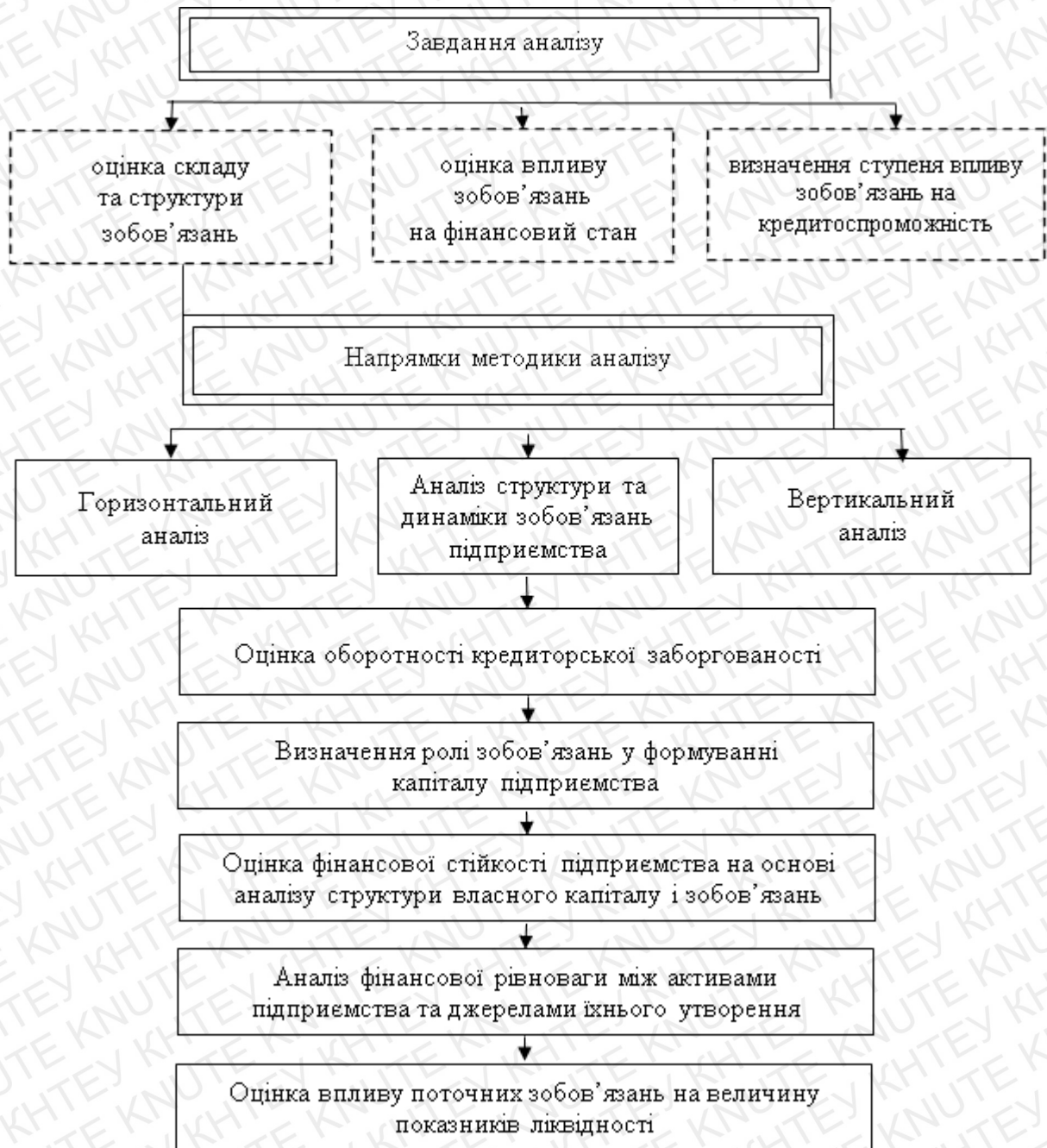

Рис. 3.2. Методика фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» [авторська розробка]

Найбільш складним під час проведення фінансового аналізу є побудова економіко-математичних моделей, яка складається з таких етапів: концептуальна постановка завдання, формалізація розробленої концепції, побудова економіко-математичної моделі, інтерпретація результатів економіко-математичного моделювання та надання рекомендацій щодо покращення. Оцінку структури та динаміки зобов'язань здійснюють за допомогою

методичного прийому порівняння. Головними видами порівняльного аналізу є вертикальний та горизонтальний. Вертикальний аналіз дає змогу простежити частку кожного виду зобов'язань та перевірити повноту і правильність розрахунку впливу факторів на зміну суми зобов'язань. Підсумок впливу всіх факторів має дорівнювати величині загального відхилення зобов'язань. Горизонтальний аналіз дає змогу визначити абсолютні та відносні відхилення окремих видів зобов'язань у звітному періоді порівняно з попередніми.

Спільною ознакою вертикального та горизонтального аналізу є використання відносних показників, які на основі трендового методу аналізу і бенчмаркінгу порівнюють: з такими самими показниками за попередні періоди, що дає змогу оцінити тенденції розвитку в бік покращення чи погіршення; з нормативними показниками, що дає можливість оцінити фінансовий стан підприємства; з відносними показниками інших підприємств тієї ж галузі економіки; з відносними показниками кращих підприємств галузі, що дає змогу виявити суттєві недоліки роботи досліджуваного підприємства.

Технологія прийняття рішень щодо управління зобов'язаннями підприємства охоплює діагностику проблеми, виявлення можливих способів її вирішення, оцінювання варіантів і вибір найбільш прийняттого варіанта, який дасть змогу найвигіднішим для економічної системи способом вирішити наявну проблему. Вибір відповідного варіанта управлінського рішення здійснюється з урахуванням рівня фінансових показників. У ході цього враховуються критерії часу, величини і ймовірності одержання необхідного результату.

Технологія проведення фінансового аналізу на кожному підприємстві є абсолютно унікальною, може бути різною наповнюваність етапів, використовуватися різні методи, прийоми та моделі. З метою вдосконалення організації фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» нами було представлено етапи аналізу. Запропонована схема здійснення фінансового аналізу зобов'язань, побудована на основі комплексу завдань і методів аналізу і рекомендована для застосування в діяльності ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», сприятиме вдосконаленню методичних засад аналізу.

3.2. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства на основі аналізу структури власного капіталу і зобов'язань

Аналіз зобов'язань полягає не лише в їх оцінці і пошуку оптимальної структури, а також у дослідженні раціонального співвідношення цих зобов'язань з власним капіталом. У сучасних умовах господарювання співвідношення власного капіталу та зобов'язань є тим фактором, який безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства.

Підприємство має прорахувати вигідну саме йому структуру капіталу, підтримуючи баланс між власним капіталом і зобов'язаннями. При цьому, крайнощі можуть бути доволі небезпечними, оскільки надто велика сума зобов'язань може призвести до втрати підприємством фінансової стійкості та платоспроможності. Наслідком значного збільшення власного капіталу може бути втрата власниками контролю над підприємством [24, с. 880].

Оптимальне співвідношення власного капіталу та зобов'язань залежить від багатьох факторів, які по-різному впливають на кожне конкретне підприємство. З одного боку, підприємство, діяльність якого фінансується здебільшого за рахунок власного капіталу, має бути фінансово стійким, незалежним і платоспроможним. Однак, власний капітал обмежений в обсягах, тому, залучення позикового капіталу також дає підприємству ряд переваг і дозволяє певною мірою покращити його фінансовий стан [24, с. 881].

Усі ресурси ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» формуються за рахунок певних фінансових джерел. До таких джерел належать:

- грошові та матеріальні внески учасників;
- доходи, одержані від господарської діяльності;
- доходи що отримані від розміщення чи реалізації цінних паперів;
- кредити (позички) банків та інших кредиторів;
- майно, придбане в інших суб'єктів господарювання, організацій та громадян у встановленому чинним законодавством порядку;
- інші джерела, які не заборонені чинним законодавством.

Джерела формування ресурсів (пасиви) будь-якого суб'єкта господарювання утворюють власний капітал, довгострокові зобов'язання і забезпечення та поточні зобов'язання і забезпечення.

Особливістю фінансування діяльності ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є те, що підприємство не має довгострокових зобов'язань, як, наприклад, довгострокові кредити банків. Основним джерелом фінансування діяльності ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є іноземні інвестиції материнської компанії, а також одержаний підприємством чистий прибуток.

Загалом, за 2013-2017 рр. обсяг джерел фінансування ресурсів ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» зменшився (рис. 3.3).

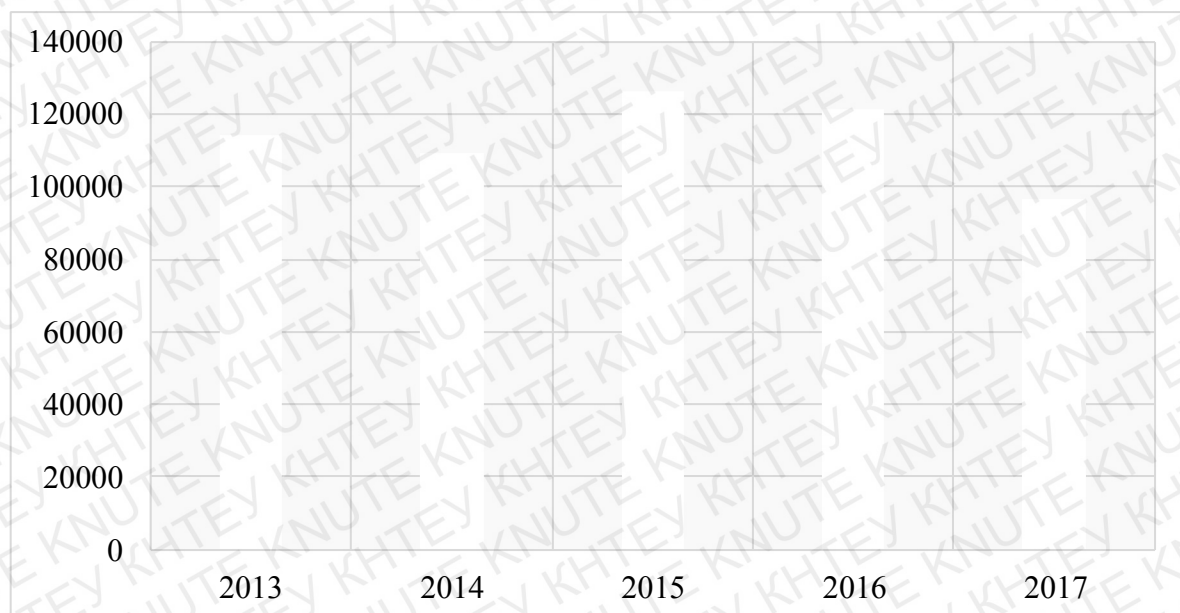

Рис. 3.3. Динаміка обсягу джерел фінансування ресурсів (пасивів) ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у 2013-2017 рр.

Незалежність від зовнішніх джерел фінансування за умови позитивних фінансових результатів є досить сприятливим чинником у формуванні належного рівня фінансової стійкості ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

Джерела фінансування ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» формують такі складові як власний капітал та зобов'язання. Власний капітал займає переважачу частку у структурі джерел фінансування підприємства, зокрема, у 2017 році його частка склала 85% (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Структура джерел фінансування ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у 2017 рр.

Аналізуючи склад джерел фінансування ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» відмітимо, що таких статей пасиву балансу як капітал у дооцінках та вилучений капітал немає. Відсутній також неоплачений капітал, оскільки всі зобов'язання учасників по внесках до статутного капіталу виконано.

Зміну власного капіталу та поточних зобов'язань і забезпечень ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у 2013-2017 рр. проілюстровано на рис. 3.5.

Рис. 3.5. Обсяг власного капіталу та поточних зобов'язань і забезпечень ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у 2013-2017 рр.

Проведемо аналіз динаміки обсягу та структури власного капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. у розрізі складових (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Динаміка обсягу та структура власного капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. *

тис. грн

№ з.п.	Показники, тис. грн	Роки			Відхилення			
		2013	2016	2017	2017/2013		2017/2016	
					Абс.	%	Абс.	%
1	Зареєстрований (пайовий) капітал	2707	2707	2707	0	0,0	0	0,0
2	Частка у власному капіталі, %	2,9	2,9	3,3	0,4	12,6	0,4	15,7
3	Додатковий капітал	8991	8991	8991	0	0,0	0	0,0
4	Частка у власному капіталі, %	9,7	9,5	11,0	1,2	12,6	1,5	15,7
5	Резервний капітал	677	677	677	0	0,0	0	0,0
6	Частка у власному капіталі, %	0,7	0,7	0,8	0,1	12,6	0,1	15,7
7	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	79911	82429	69554	-10357	-13,0	-12875	-15,6
8	Частка у власному капіталі, %	86,6	86,9	84,9	-1,7	-2,0	-2,1	-2,4
9	Власний капітал, усього	92286	94804	81929	-10357	-11,2	-12875	-13,6
10	Частка власного у пасивах %	80,6	78,1	84,6	4,0	5,0	6,5	8,3
11	Пасиви, всього	114521	121360	96821	-17700	-15,5	-24539	-20,2

*складено автором за даними фінансової звітності

За результатами аналізу бачимо, що такі елементи власного капіталу як зареєстрований (пайовий) капітал, додатковий капітал, резервний капітал залишаються незмінними протягом останніх 5 років, тобто вилучення його учасниками внаслідок продажу частки не відбувалося. Наявність у підприємства резервного капіталу є позитивним фактором, адже це підвищує його платоспроможність. Відмітимо, що розмір резервного капіталу встановлюється Загальними Зборами учасників, але не менше 15% статутного капіталу.

Нерозподілений прибуток підприємства за 5 років зменшився: на -10357 тис. грн (-13,0%), зокрема, за 2016-2017 рр. – на -12875 тис. грн (-15,6%). Це вплинуло на загальне скорочення власного капіталу підприємства за 2013-2017 рр. на -10357 тис. грн (-11,2%), в тому числі, на -12875 тис. грн (-13,6%) за 2016-2017 рр. Загалом, пасиви ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. скоротилися на -17700 тис. грн (-15,5%). Таку тенденцію розцінюємо як несприятливу для підприємства.

Структурний аналіз власного капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» вказує на переважаючу частку нерозподіленого прибутку, який формує визначальний вплив на капітал, зокрема у 2017 р. (рис. 3.6.).

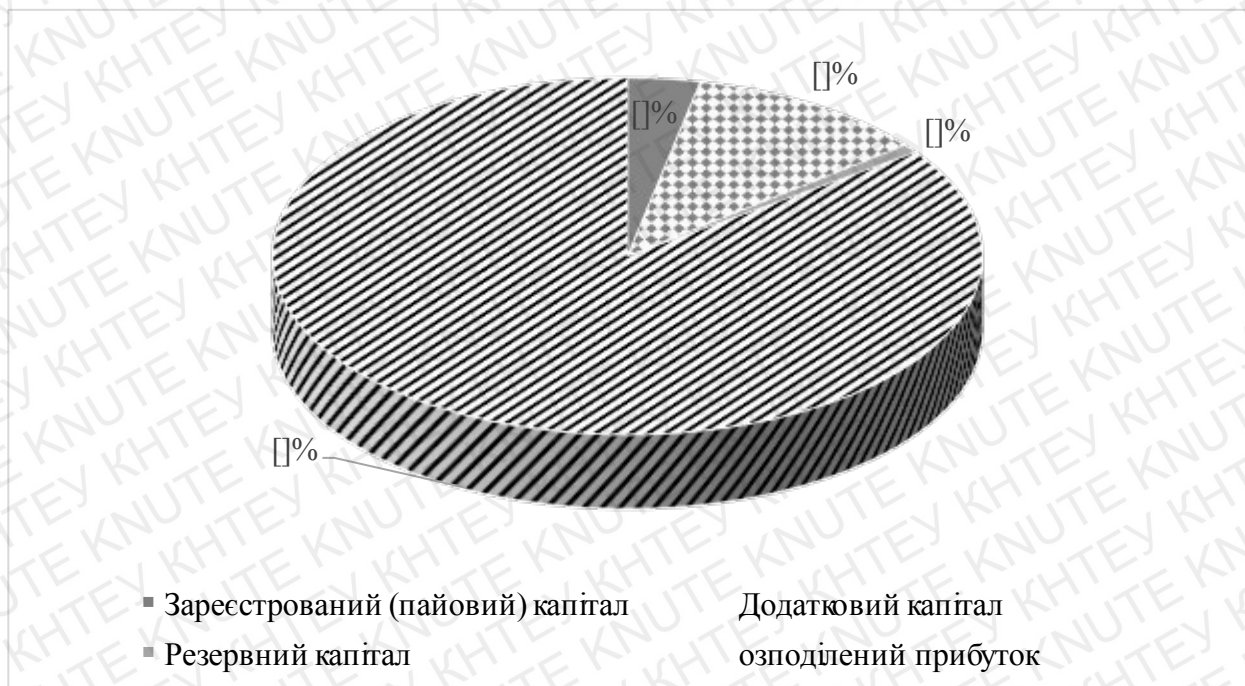

Рис. 3.6. Структура власного капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у 2017 рр.

Наступною складовою капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є його зобов'язання. Динаміка обсягу та структура зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. представлені у табл. 3.2.

Аналізуючи динаміку поточних зобов'язань і забезпечень ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. бачимо зменшення цього показника на 7343 тис. грн (-33,0%), в т.ч., на -11664 тис. грн (-43,9%) за 2016-2017 рр.

Таблиця 3.2

Динаміка обсягу та структура зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр.

тис. грн

№ пор.	Показники, тис. грн	Роки			Відхилення			
		2013	2016	2017	2017/2013		2017/2016	
					Абс.	%	Абс.	%
1	Короткострокові кредити банків	3000	0	0	-3000	-100,0	0	-
2	Частка у поточних зобов'язаннях, %	13,5	0,0	0,0	-13,5	-100,0	0,0	-
3	Поточна кредиторська заборгованість: за товари, роботи, послуги	17102	23738	11607	-5495	-32,1	-12131	-51,1
4	Частка у поточних зобов'язаннях, %	76,9	89,4	77,9	1,0	1,3	-11,4	-12,8
5	за розрахунками з бюджетом	979	1292	1066	87	8,9	-226	-17,5
6	Частка у поточних зобов'язаннях, %	4,4	4,9	7,2	2,8	62,6	2,3	47,1
7	за розрахунками зі страхування	192	86	44	-148	-77,1	-42	-48,8
8	Частка у поточних зобов'язаннях, %	0,9	0,3	0,3	-0,6	-65,8	0,0	-8,8
9	за розрахунками з оплати праці	296	281	156	-140	-47,3	-125	-44,5
10	Частка у поточних зобов'язаннях, %	1,3	1,1	1,0	-0,3	-21,3	0,0	-1,0
11	за розрахунками з учасниками	219	478	605	386	176,3	127	26,6
12	Частка у поточних зобов'язаннях, %	1,0	1,8	4,1	3,1	312,5	2,3	125,7
13	Поточні забезпечення	47	21	11	-36	-76,6	-10	-47,6
14	Частка у поточних зобов'язаннях, %	0,2	0,1	0,1	-0,1	-65,1	0,0	-6,6
15	Інші поточні зобов'язання	400	660	1403	1003	250,8	743	112,6
16	Частка у поточних зобов'язаннях, %	1,8	2,5	9,4	7,6	423,7	6,9	279,1
17	Поточні зобов'язання і забезпечення, усього	22235	26556	14892	-7343	-33,0	-11664	-43,9
18	Частка у пасивах, %	19,4	21,9	15,4	-4,0	-20,8	-6,5	-29,7
19	Пасиви, всього	114521	121360	96821	-17700	-15,5	-24539	-20,2

Зменшилися також такі показники як короткострокові кредити банків (-100,0%), поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (-32,1%), за розрахунками зі страхування (-77,1%), за розрахунками з оплати

праці -47,3%), поточні забезпечення (-76,6%). Якщо аналізувати вплив динаміки показників на платоспроможність, то зменшення зобов'язань може бути позитивним фактором, але однозначно про це стверджувати можна лише після безпосереднього аналізу показників платоспроможності.

За 2013-2017 рр. спостерігаємо приріст за такими показниками як поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (на 87 тис. грн або 8,9%), за розрахунками з учасниками (на 386 тис. грн або 176,3%), інші поточні зобов'язання (на 1003 тис. грн або 250,8%).

Аналіз структури зобов'язань засвідчив суттєве переважання частки поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги (рис. 3.7).

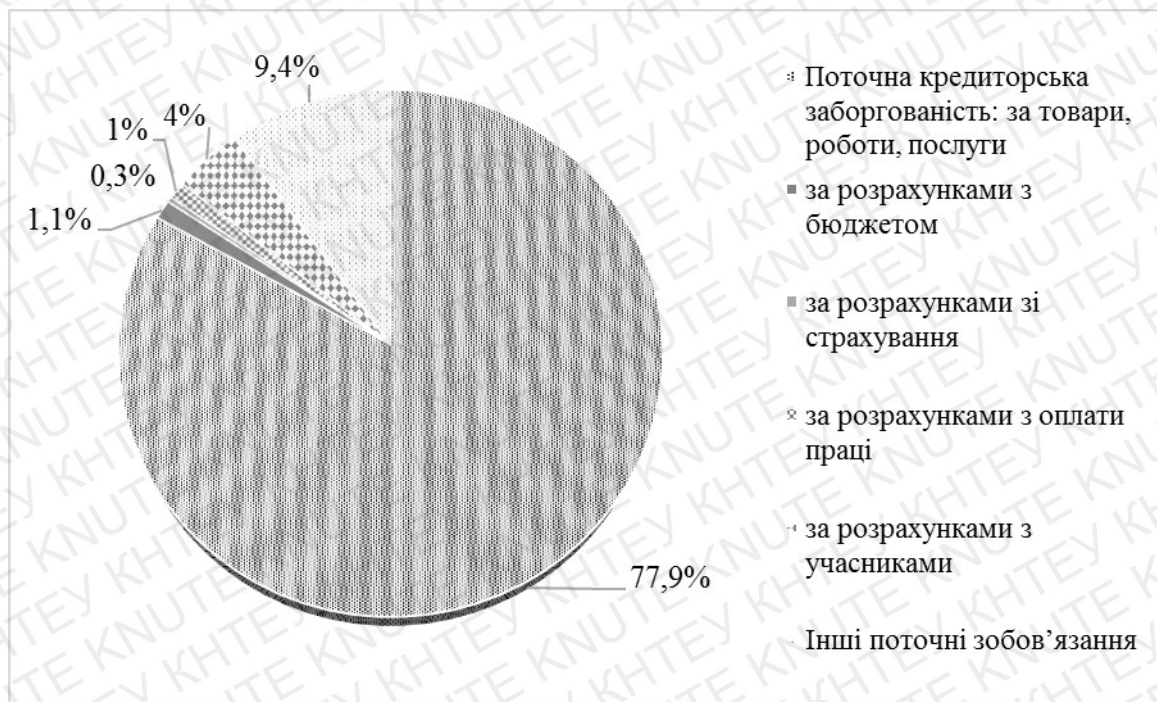

Рис. 3.7. Структура поточних зобов'язань і забезпечень ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у 2017 рр.

Друга за розміром частки складова зобов'язань – це інші поточні зобов'язання. Решта показників мають відносно несуттєві значення.

Підсумовуючи результати аналізу динаміки та структури власного капіталу і зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», зазначимо *основні причини*, які на нашу думку спричинили відповідну динаміку показників. Вирішальне значення у скороченні джерел фінансування ТОВ «Проктер енд

Гембл Україна» відіграло скорочення чистого прибутку підприємства, як наслідок, нерозподіленого прибутку, що формує суттєву статтю у власному капіталі підприємства. Скорочення чистого прибутку відбулося через зменшення обсягу реалізації підприємства порівняно з попередніми періодами.

Керівництво ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» пояснило, що це обумовлено зниженням обсягу продаж (хоча навіть не зважаючи на це, компанія займає лідируючі позиції на ринку). Одним із факторів впливу на це може бути зниження платоспроможності населення, що також пов'язано з нестабільністю національної валюти.

Ще однією причиною стало те, що внаслідок інфляційних процесів відбувається поступове підвищення закупівельних цін. Тому, собівартість реалізації товарів зросла і вплинула на зменшення чистого прибутку.

Одним із факторів впливу на зменшення поточних зобов'язань і забезпечень є перегляд підприємством норм відрахувань для їх формування, а також виплата вже сформованих резервів на передбачені цілі протягом періоду.

Частка поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги переважає у структурі поточних зобов'язань підприємства. Однак в динаміці, за 2013-2017 рр. цей показник зменшився внаслідок погашення ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» частини заборгованості перед постачальниками та іншими контрагентами за отримані товари і послуги.

На основі інформації про динаміку і структуру власного капіталу і зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» можна здійснити розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності.

Фінансова стійкість підприємства - це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі збалансування доходів та видатків при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого ризику та забезпечення безперервного господарювання (рис. 3.8).

Абсолютна фінансова стійкість є таким станом фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом

ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення.

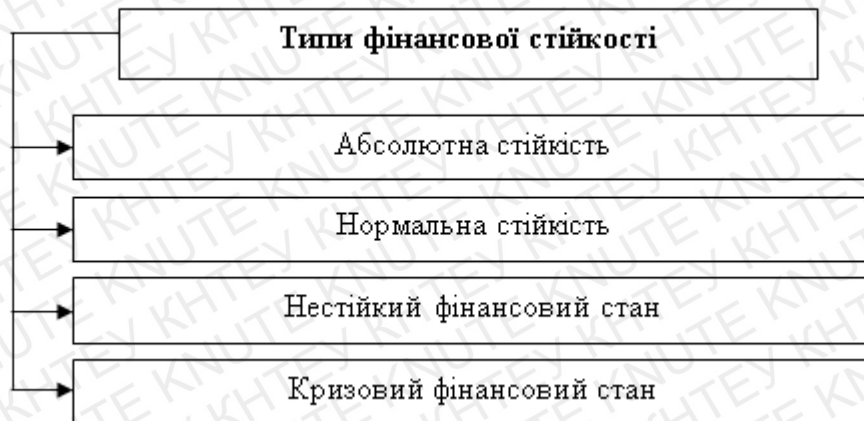

Рис. 3.8. Типи фінансової стійкості підприємства [98]

Для оцінки показників фінансової стійкості будемо використовувати алгоритми розрахунку наведені у дод. Р. Проведемо розрахунок (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у 2013-2017 рр.

№ пор.	Назва коефіцієнта	Роки			Відхилення			
		2013	2016	2017	2017/2013		2017/2016	
					Абс.	Відн., %	Абс.	Відн., %
1	Автономії	0,8	0,8	0,8	0,0	5,0	0,1	8,3
2	Мультиплікації власного капіталу	1,2	1,3	1,2	-0,1	-4,8	-0,1	-7,7
3	Фінансової стійкості	4,2	3,6	5,5	1,4	32,6	1,9	54,1
4	Загальної заборгованості	0,2	0,2	0,2	0,0	-20,8	-0,1	-29,7
5	Маневрування	0,8	0,7	0,7	-0,1	-7,8	0,0	-1,7
6	Частки власного капіталу в оборотних активах	0,8	0,7	0,8	0,0	4,4	0,1	10,2
7	Співвідношення позикового і власного капіталу	0,2	0,3	0,2	-0,1	-24,6	-0,1	-35,1
8	Реальної вартості основних засобів	0,5	0,5	0,4	-0,1	-18,7	0,0	-8,8
9	Коефіцієнт накопиченої амортизації	0,5	0,5	0,6	0,1	20,5	0,0	7,6

Зменшення спостерігаємо за мультиплікації власного капіталу (на -4,8%), загальної заборгованості (-20,8%), маневрування (-7,8%), співвідношення позикового і власного капіталу (-24,6%), реальної вартості основних засобів (-18,7%). У 2013-2017 рр. бачимо збільшення фінансової стійкості на 1,4 од. або

32,6%, а також коефіцієнта частки власного капіталу в оборотних активах на 4,4%. Загалом, значення та динаміку показників оцінюємо позитивно.

Платоспроможність – це здатність підприємства розраховуватися за взятими зобов'язаннями, забезпечення його власними оборотними коштами. Для оцінки платоспроможності застосуємо алгоритм розрахунку показників, представлений у дод. С. Оцінка платоспроможності допомагає користувачам спрогнозувати ймовірність своєчасного виконання зобов'язань (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Динаміка коефіцієнтів платоспроможності ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» у 2013-2017 рр.

№ пор.	Назва коефіцієнта	Роки			Відхилення			
		2013	2016	2017	2017/2013		2017/2016	
					Абс.	Відн., п.п.	Абс.	Відн., п.п.
1	Абсолютної ліквідності, %	0,3	240,4	183,4	183,1	61684,2	-57,0	-23,7
2	Швидкої ліквідності, %	6,3	240,4	183,4	177,1	2823,4	-57,0	-23,7
3	Поточної ліквідності, %	429,3	365,8	502,5	73,1	17,0	136,7	37,4

Аналіз платоспроможності засвідчив, що підприємство є дуже платоспроможним і ліквідним. Однак, всі коефіцієнти дуже відхиляється від еталонного значення (20%, 70% та 200%). Це означає, що підприємство в будь-який момент може відшкодувати значно більше, ніж 100% своїх поточних зобов'язань. Загалом, такі значення можуть свідчити про нераціональне використання коштів, які не знаходяться в обороті. Підприємству слід переглянути можливості щодо прискорення оборотності коштів з метою їх більш ефективного використання. Однак, з іншого боку, ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є підприємством оптової торгівлі, тому наявність значної кількості коштів в обігу є нормальним явищем. Слід відміти, що такі показники є недивними, адже, за обсягами річного товарообороту ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» входить до рейтингу найбагатших компаній України.

3.3. Удосконалення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання на основі застосування інформаційних технологій

Методика фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є складним і розгалуженим на окремі завдання процесом. Для підвищення його ефективності підприємству необхідно забезпечити автоматизацію не лише облікових процедур, але й аналітичних процесів.

Для проведення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» необхідно орієнтуватися на системний підхід до автоматизації. Цей підхід потребує розгляду кожного об'єкта або завдання з урахуванням взаємозв'язків з іншими об'єктами та відповідними завданнями. Ефективність автоматизації досягається тільки тоді, коли вона здійснюється в єдиній системі. Ця система повинна формувати повну базу даних, якими оперують на підприємстві. Якщо всі документи будуть створюватися в єдиному електронному середовищі, то перше і важливе завдання аналізу буде вирішено автоматично.

Здійснення фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» з використанням сучасних комп'ютерних технологій має передбачати відповідність аналітичної програми таким вимогам:

- можливість аналізу окремих показників зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за різними методиками і визначення тенденцій зміни;
- економічний аналіз прогнозування обсягу зобов'язань за їх видами на основі отриманих результатів;
- можливість одночасного використання великої кількості показників, включення до методики аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» факторів впливу як облікового, так і позаоблікового характеру;
- можливість табличного і графічного представлення інформації за результатами аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна»;
- можливість ранжування результатів для потреб різних користувачів.

Вищевикладену інформацію можна узагальнити у вигляді схеми аналітичного забезпечення управління зобов'язаннями ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» при застосуванні аналітичних програм (рис. 3.9)

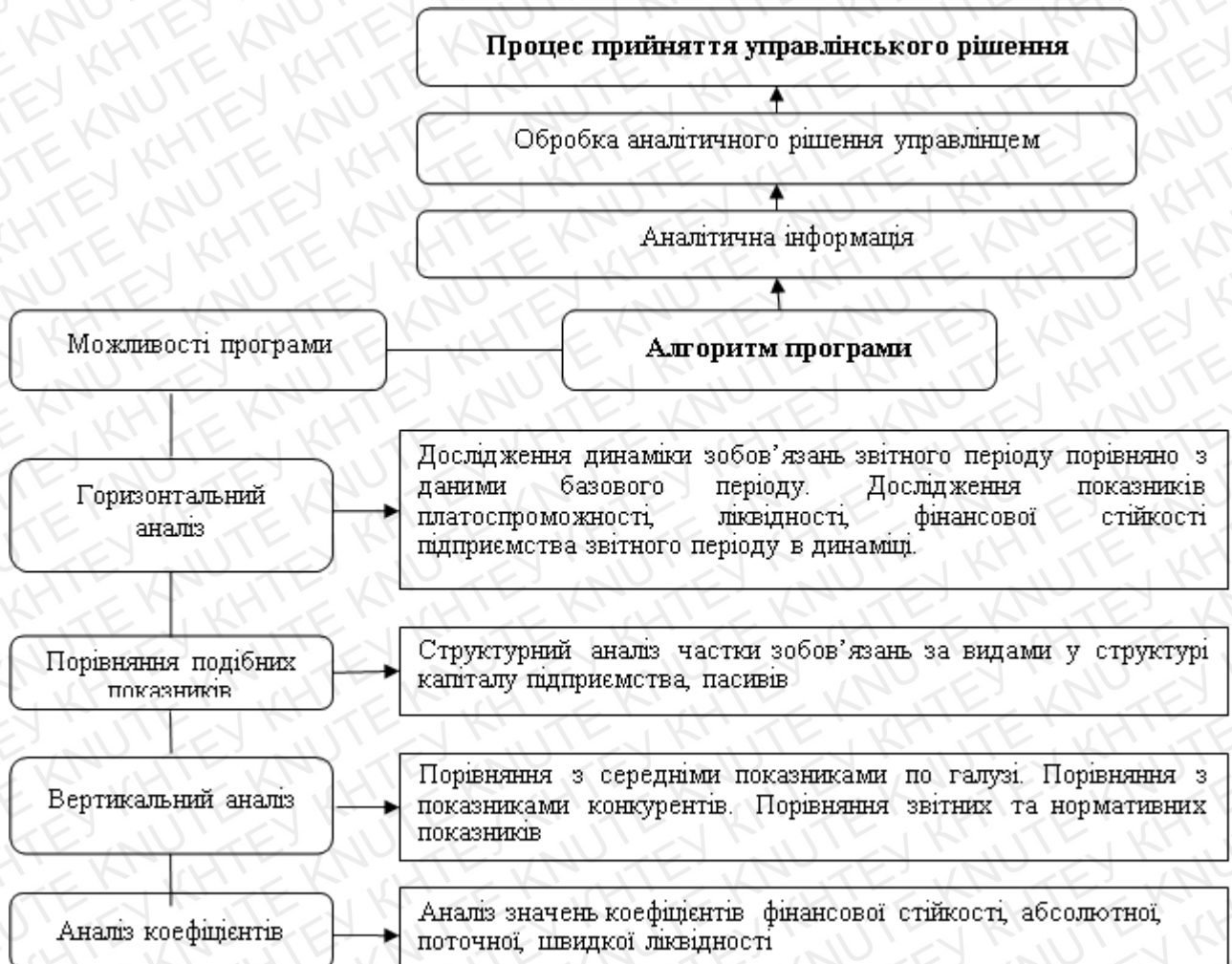

Рис. 3.9. Схема аналітичного забезпечення управління зобов'язаннями ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за умови застосування комп'ютерної програми [авторська розробка]

Аналіз теоретичних розробок і досвіду комп'ютеризації облікових робіт засвідчив, що для аналізу як діяльності підприємства в цілому, так і зобов'язань зокрема, можна використовувати комп'ютерні програми обліку з розширенням їх функціоналу (налаштувань) для потреб аналізу конкретного підприємства.

Локалізація типових обліково-аналітичних задач сприяє типізації їх обробки, зручності вивчення особливостей і використання в керуванні, встановлення закономірностей інформаційних зв'язків. Комплекс аналітичних задач, що підлягають рішенню в рамках комп'ютеризованої системи обробки даних, розосереджений за місцями виникнення витрат і центрами відповідальності. У той же час, результати розрахунку коефіцієнтів, повинні бути узагальнені в зведеній відомості по підприємству в цілому і формуватися в будь-який час автоматично на запит головного бухгалтера [33, с. 117].

Використання комп'ютерних технологій дає можливість розширити обсяги аналітичних досліджень та зменшити витрати на їх проведення.

Для того, що визначитися з програмою, застосування якої буде найбільш доцільним для проведення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» необхідно спочатку здійснити стислий огляд існуючих пропозицій.

Всі програмні продукти за функціональним призначенням можна класифікувати на: бухгалтерські програми; аналітичні програми; управлінські системи; правові бази даних.

Бухгалтерські програми («1С: Підприємство 8.3», «Парус-Підприємство 7.2», «Інфін-бухгалтерія», «Турбо-бухгалтер», «Інфо-Бухгалтер», «Фінансист», «Ажур-ДОК», «Інотек бухгалтер» та ін.) містять певний набір інструментів, необхідних для роботи користувача з програмою. До них належать довідники, що застосовуються для збереження однотипної інформації. В залежності від класу програми вони використовуються у різних її модулях та програмою в цілому при здійсненні операцій з елементами довідника. Іншим прикладом є робочий план рахунків, що використовується для складання проводок в усіх програмах. Кожна програма містить початково вбудовані сервісні механізми, які використовуються при виконанні облікових операцій [13, с. 173].

Управлінські системи («Галактика», «Platinum», «Текон», «АККОРД») – це функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, а також модулями прийняття рішень. Бухгалтерська складова програм в даному випадку не є головною.

Більш важливим є взаємозв'язок всіх складових системи, можливість ефективного управління підприємством, в т.ч. і зобов'язаннями [13, с. 173].

Правові бази даних («Гросбух», «Бізнес-експерт», «Сапфір» та ін.) – це програми, до яких належать упорядковані довідникові системи, що містять підібрані в тематичному або хронологічному порядку законодавчі акти з питань податків, бухгалтерського обліку тощо. Ці системи дозволяють швидко знаходити потрібні документи, оперативно відстежувати зміни [13, с. 173].

Аналітичні програми («ІНЕК-Аналітик», «Економічний аналіз і прогноз діяльності підприємства», «Фін Експерт», «ІНЕК - АФСР», «ІНЕК-Інвестор», «Бізнес-план», «БЕСТ-Офіс», «Експрес-аналіз», «Альт-Фінанси», «Альт-Інвест», «Альт-Прогноз» та ін.) – це група програм аналітичного характеру, за допомогою яких комп'ютеризують завдання економічного аналізу.

Можливості конфігурацій цих програм зазначено у табл. (3.5).

Таблиця 3.5

Характеристика комп'ютерних програм для аналізу зобов'язань

Програмний продукт	Характеристика	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
1С Бухгалтерія 8.3	Програма дозволяє проводити як весь аналіз діяльності в організації (складання документів, їх продаж і т. д.), так і здійснювати виключно податковий та бухгалтерський облік.	1) наявність готових налаштувань; 2) за невеликий період часу можливе отримання потрібних документів із використанням певних форм; 3) відсутність потреби у високій кваліфікації спеціалістів.	1) неможливість ведення обліку в динаміці; 2) відносно не висока швидкість проведення обрахунків; 3) для певної діяльності використовують певну версію, тобто програма «1С» не є універсальною.
Парус – Підприємство 7.2	Призначена для малих і середніх госпрозрахункових підприємств різної галузевої приналежності. Це проста, зручна, але в той же час потужна повнофункціональна система, що дозволяє автоматизувати бухгалтерський облік, основні торговельні процеси та складський облік, розрахунок заробітної плати і кадровий облік. Може експлуатуватися як на	1) простота освоєння; 2) широкі функціональні можливості; 3) висока надійність функціонування; 4) типові налаштування на різні типи підприємств; 5) скорочення витрат на автоматизацію шляхом вибору оптимальної комплектації з можливістю її подальшого нарощування; 6) можливість аналізу облікових даних і інформації в базі даних.	1) у програмі під час збереження документів автоматично не створюються операції. 2) для формування проведення на підставі документу бухгалтер-аналітик повинен обирати заздалегідь підготовлений зразок господарської операції. 3) процедура створення кореспонденцій рахунків бухгалтерського обліку з використанням документів потребує додаткових витрат часу

одному, так і на кількох (в межах 15-20), об'єднаних у локальну мережу комп'ютерів.	
---	--

Закінчення табл. 3.5

1	2	3	4
Інек - Аналітик	Одна з найбільш старих програм фінансового аналізу. Її випуск почався приблизно 1991 році, на даний момент вона має кілька десятків тисяч користувачів, а так само була рекомендована Управлінням з питань банкрутства. Розглядаючи цю програму з боку фінансового аналізу, то це одна з найсильніших систем, в першу чергу з методичного наповнення.	1) дозволяє проводити всеосяжний аналіз економіко-фінансової діяльності організації в динаміці за ряд періодів: вертикальний, а також горизонтальний аналіз активів і пасивів балансу; показників відтоку і притоку грошових коштів; показників ефективності, які характеризують рентабельність прибутковості вкладень і діяльності в цілому.	З усього розмаїття коефіцієнтів і показників програмний продукт відбирає основні, які характеризують всі сторони діяльності підприємства, тому існує можливість недостатнього аналізу, або відсічення важливих показників для аналізу діяльності підприємства.

Для автоматизації бухгалтерського обліку ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» використовується програмний продукт 1С Підприємство 8.3.

Розглянемо елементи конфігурації цієї програми на прикладі обліку зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за розрахунками з контрагентами (постачальниками). Список постачальників ведеться в довіднику «Контрагенти» (меню «Підприємство» — «Контрагенти») (рис. 3.10).

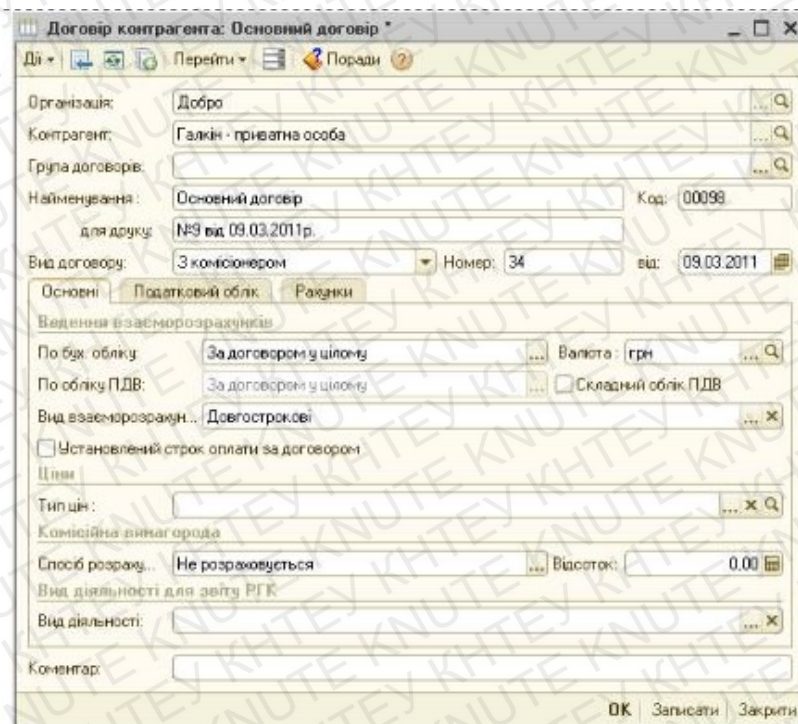

Рис. 3.10. Фрагмент програми 1С Підприємство 8.3 «Довідник «Договори контрагентів»

Крім того, в разі придбання товарів, робіт, послуг в підприємців, які перебувають на спрощеній системі оподаткування – підприємство не має права включати їх у витрати для цілей розрахунку податку на прибуток. А тому в договорах з такими контрагентами слід відмітити галочкою пункт «Не відносити на витрати у ПО» (рис. 3.11).

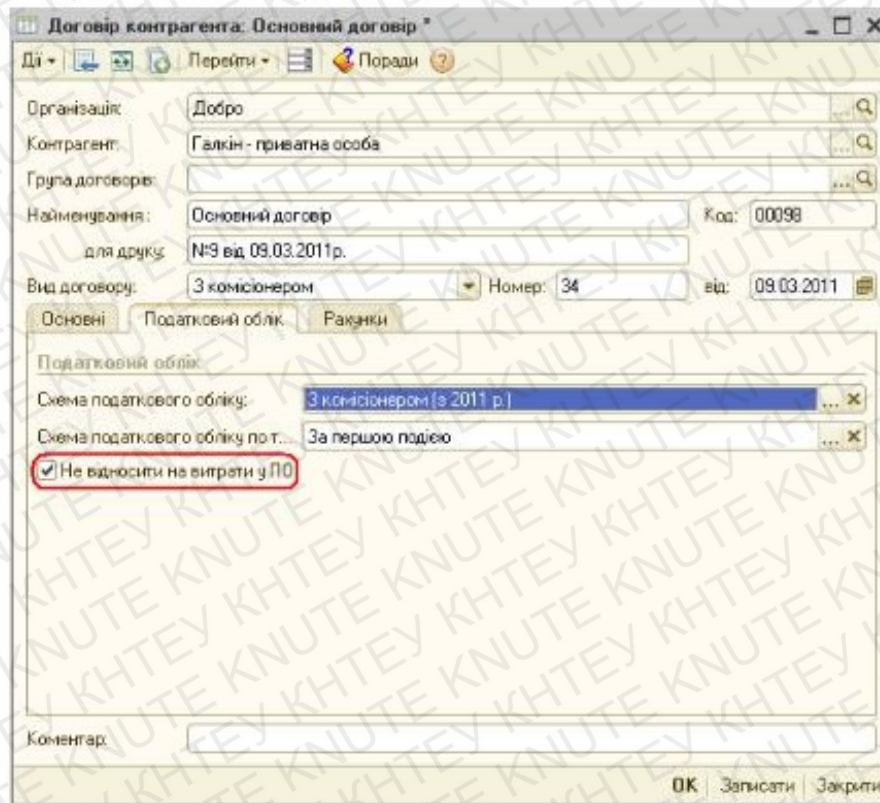

Рис. 3.11. Фрагмент програми 1С Підприємство. 8.3 «Довідник «Договори контрагентів» (якщо постачальник знаходиться на спрощеній системі обліку)

Для договору можна вказати вид ведення взаєморозрахунків за цим договором в реквізиті «Вид взаєморозрахунків». Це дозволяє об'єднувати договори різних контрагентів, призначивши їм один і той же вид взаєморозрахунків, наприклад: кредитні договори, договори з передоплатою, договори на постачання, довгострокові договори, разові договори і т.д. Дана ознака виступатиме як додаткова аналітика в звітах по взаєморозрахунках з контрагентами. Вид взаєморозрахунків вибирається з довідника «Види взаєморозрахунків».

«1С:Підприємство 8.3» дає можливість не вибирати вручну рахунки розрахунків з контрагентами при кожному заповненні документа. Після того, як користувач вкаже в документі контрагента договір, програма підставить найбільш вірогідні рахунки за замовчуванням.

При підстановці рахунків за замовчуванням «1С:Бухгалтерія 8 для України» керується реєстром відомостей «Рахунки розрахунків з контрагентами» (меню «Підприємство» — «Рахунки розрахунків з контрагентами») (рис. 3.12).

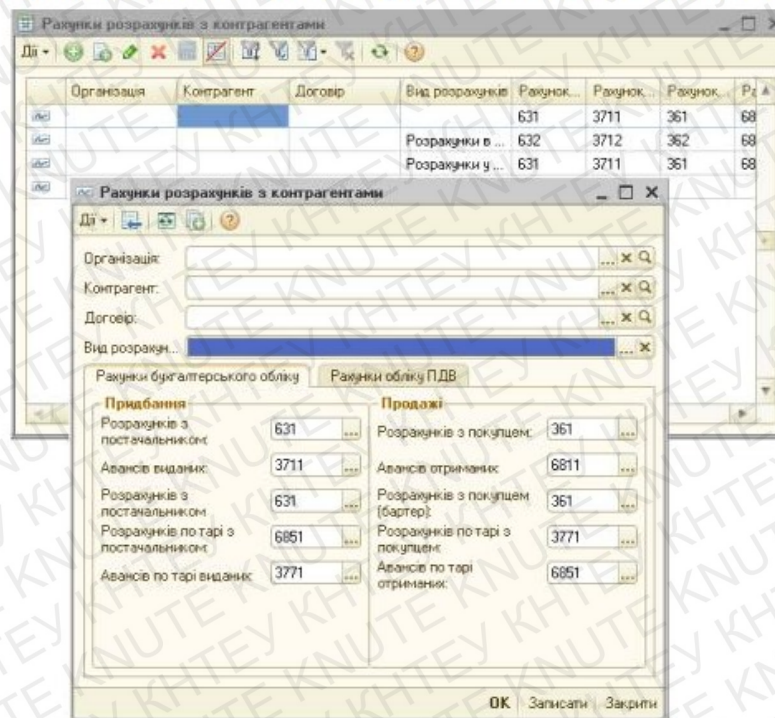

Рис. 3.12. Фрагмент програми 1С Підприємство 8.3 «Регістр відомостей «Рахунки розрахунків з контрагентами»

Регістр відомостей «Рахунку обліку розрахунків з контрагентами» дозволяє задавати рахунки обліку розрахунків для кожного контрагента або групи контрагентів, договору і виду розрахунків.

Для кожної організації, облік господарської діяльності якої ведеться в «1С:Підприємство 8.3», можна задати відособлені рахунки розрахунків з окремими контрагентами (групами контрагентів), створивши відповідні записи реєстра. При первинному заповненні інформаційної бази «1С: Підприємство

8.3» реєстр рахунків обліку розрахунків з контрагентами заповнюється автоматично. Рахунок, підставлений в документ «1С: Підприємство 8.3» за замовчуванням, потім може бути змінений користувачем вручну.

В конфігурації «1С:Підприємство 8.3» є можливість вести аналітичний облік по розрахункових документах. Таке встановлення виконується в діалозі «Настройка параметрів обліку» (меню «Підприємство» — «Настоянка параметрів обліку»). Якщо на закладці «Розрахунки з контрагентами» встановити прапорець «Вести розрахунки по документах», то на рахунках розрахунків з контрагентами (субрахунки рахунків 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 371 «Розрахунки за виданими авансами», 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», 681 «Розрахунки за авансами отриманими», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами») буде добавлено додатковий вид субконто «Документи розрахунків з контрагентами».

Як бачимо, програма «1С:Підприємство 8.3» має чимало позитивних якостей. Разом з тим, слід зважити і на те, що те, що наразі існують більш прогресивні, сучасні програми обліку. До таких програм, на нашу думку, варто віднести програмне забезпечення для обліку та управління SAP.

Проведемо порівняльний аналіз цих програм за критеріями, які є найбільш важливими для ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», а саме: ціна, відповідність світовим стандартам ERP, функціональні можливості, стабільність і прозорість (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Порівняльна характеристика SAP та «1С: Підприємство 8.3»

Критерій	SAP	«1С:Підприємство 8.3»
1	2	3
Досвід впровадження	SAP на ринку вже більше 20 років. SAP впроваджено в 1000 найбільших компаніях по всьому світу.	1С розвивається переважно в деяких країнах, які колись входили до складу Радянського Союзу, серед яких є і Україна, де до санкцій 1С займала лідируючі позиції.
Стандарт ERP	SAP - відповідає стандартам ERP системи.	1С - це не ERP. Багато інтеграторів 1С називають ERP-системою «Управління виробничим підприємством», але це не відповідає дійсності.

1	2	3
Функціональні можливості	Дозволяє автоматизувати компанії різних галузей від ритейла до добувної промисловості та індустрії розваг. Єдина платформа SAP дозволяє автоматизувати будь-які напрямки: закупівлі, управління складами (WMS), транспорт (SAP TMS) та інші.	Більшість галузевих рішень розроблені сторонніми розробниками і є окремими рішеннями. На практиці часто для різних напрямків діяльності на одному підприємстві використовуються різні рішення 1С з різними БД. 1С має багато функціональних розривів в підтримці закупівлі, виробництва, транспортування, продажу товарів.
Можливість модифікації функціоналу під індивідуальні вимоги компанії	Така можливість є, але необхідність її використання виникає набагато рідше, ніж в 1С, завдяки гнучкості функціоналу.	Така можливість є, і хоча в платформі 1С: 8 необхідність доопрацювання стала виникати набагато рідше, ніж в 1С: 7, але, в порівнянні з SAP, така необхідність виникає набагато частіше.
Стабільність і масштабність	SAP не має проблем з масштабними автоматизаціями	1С має проблеми, коли кількість користувачів починає перевищувати за 1000. Крім того, 1С має певні недоліки в структурі і в стабільності ядра системи.
Прозорість обліку	SAP не дасть Вам виправляти документи «заднім числом», «аудиторський слід» дозволяє проаналізувати походження будь-якої цифри в звітності компанії. SAP дозволяє бачити чітку картину ситуації.	1С дає можливість проводити документи «заднім числом», що є перешкодою для прозорості обліку.

Порівнюючи «1С: Підприємство 8.3» і SAP, то головною перевагою 1С можна назвати меншу вартість впровадження і велику кількість інтеграторів, а головним недоліком - відсутність єдиної концепції впровадження комплексних рішень, низьку продуктивність, проблеми з автоматизацією масштабних проектів, повільну роботу навіть при швидкісних SQL серверах.

Якщо підходити до питання вибору програми з точки зору, що програма - це інструмент для ведення бізнесу, то головною перевагою будь-якого інструменту є не ціна, а віддача від його роботи. У цьому контексті, слід відмітити, що SAP - це дійсно ідеальна система для планування господарської діяльності, вона дозволяє врахувати безліч нюансів технологічних процесів і їх максимальну деталізацію. Зокрема, гнучкість конфігурації SAP є дуже вигідною для налагодження обліку зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

Також варто відзначити захист даних в SAP. Функціонал системи дозволяє налаштувати доступ до інформації індивідуально для кожного користувача, щоб уникнути навмисної або не навмисного псування даних. В 1С при відсутності подібних налаштувань, може відбуватися зміна довідників за контрагентами та щодо інших зобов'язань підприємства, як наслідок, і документів.

До недоліку SAP можна віднести те, що він вимагає роботи онлайн і не передбачає проведення документів "заднім" числом. Однак саме неможливість проведення є головною запорукою прозорості обліку. З огляду на, що зміни в Україні останніми роками відбуваються значно швидше, методи, яких дотримується SAP будуть повністю актуальні для підприємства.

До переваг обліку зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» в програмі SAP над 1С також належить контролінг. У SAP є можливість організувати більш докладну аналітику, відстежувати зміни в формуванні зобов'язань, побудувати оперативний розширений управлінський облік.

Слід зазначити, що впровадження SAP надасть переваги не лише щодо обліку і аналізу зобов'язань, але і щодо здійснення їх внутрішнього контролю, зокрема:

автоматизація процесів ВК необоротних активів, що дозволяє залучити бізнес-підрозділи підприємства в процеси управління ризиками щодо зобов'язань за напрямками їх здійснення, дозволяє відповідальним особам негайно відображати зміни в реєстрі ризиків і документувати вжиті заходи щодо зниження ризиків управління зобов'язаннями;

централізоване ведення документації процесів ВК в системі SAP, що дозволяє суттєво знизити трудовитрати на контроль версій щодо порушень в обліку зобов'язань і підтримки облікової документації щодо зобов'язань в актуальному стані;

автоматизація процесів узгодження змін у внутрішньому контролі зобов'язань, що дозволяє ідентифікувати негативні події на ранніх стадіях

(шахрайство, помилки) і вчасно вживати заходів щодо зниження ризиків управління зобов'язаннями;

планування тестування контрольних процедур, що дозволяє фахівцям внутрішнього контролю надавати своєчасну методологічну підтримку та забезпечувати коректне застосування методології управління зобов'язаннями і безперервний моніторинг автоматизованих систем обліку зобов'язань;

оперативна звітність, що полягає у забезпеченні своєчасного формування актуальних звітів про ризики управління, обліку зобов'язань з потрібною деталізацією та мінімальними затратами;

інтеграція системи SAP і компонентів рішень SAP GRC між собою, що дозволяє найбільшою мірою реалізувати можливості цих інформаційних систем і збільшити віддачу від їх впровадження і використання в обліку, аналізі і внутрішньому контролю зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

Таким чином, автоматизація є обов'язковим елементом вдосконалення методики фінансового аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна». Дослідивши функціонал програмного забезпечення «1С: Підприємство 8.3», яке використовується на досліджуваному нами підприємстві та можливості програми SAP, було встановлено низку переваг запровадження та використання SAP на підприємстві, що матиме позитивний ефект щодо обліку, контролю і аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

Висновки до розділу 3

Досліджено особливості організації аналізу зобов'язань підприємства за результатами чого було виділено етапи фінансового аналізу. Особливу увагу приділено розгляду етапу планування. Об'єктами фінансового аналізу зобов'язань підприємства виступають обсяг, структура, динаміка зобов'язань, їх вплив на ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість.

Запропоновано методику здійснення фінансового аналізу зобов'язань, яка інтегрує конкретизацію завдань, розроблення програми аналізу, вибір методів,

прийомів, способів, моделей та алгоритмів для проведення аналізу, формування системи показників, що сприятиме вдосконаленню методичних засад аналізу.

Особливістю фінансування діяльності ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є те, що підприємство не має довгострокових зобов'язань, як, наприклад, довгострокові кредити банків. Джерела фінансування ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» формують такі складові як власний капітал та зобов'язання. Власний капітал займає переважаючу частку у структурі джерел фінансування підприємства, зокрема, у 2017 році його частка склала 85%.

За результатами аналізу динаміки обсягу та структури власного капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. у розрізі складових встановлено, що нерозподілений прибуток за 5 років зменшився: на -10357 тис. грн (-13,0%). Загалом, пасиви ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. скоротилися на 15,5%. Таку тенденцію розцінюємо як несприятливу для підприємства. Структурний аналіз власного капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» вказує на переважаючу частку нерозподіленого прибутку.

Зменшилися також такі показники як короткострокові кредити банків, поточна кредиторська заборгованість: за товари, роботи, послуги (на -5495 тис. грн або -32,1%), за розрахунками зі страхування (на -148 тис. грн або -77,1%), за розрахунками з оплати праці (-140 тис. грн або -47,3%), поточні забезпечення (на 36,0 тис. грн або -76,6%). Аналіз структури поточних зобов'язань і забезпечень засвідчив суттєве переважання частки поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. На основі інформації про динаміку і структуру власного капіталу і зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» здійснено розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності, значення та динаміку яких оцінюємо позитивно.

Для вдосконалення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» запропоновано змінити програму «1С: Підприємство 8.3», яке використовується на досліджуваному нами підприємстві на програму SAP, оскільки вона має низку переваг обліку, контролю і аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна».

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретико-методичних аспектів дослідження зобов'язань суб'єкта господарювання дозволило зробити низку висновків та сформуванати перелік відповідних рекомендацій.

1. За результатами дослідження економічного змісту поняття «зобов'язання» суб'єкта господарювання було встановлено, що під цим поняттям слід розуміти теперішню, визначену у вартісному вираженні та юридично регламентовану заборгованість підприємства перед іншими фізичними та юридичними особами, що виникає внаслідок минулих подій, і яка має бути погашена протягом або понад тривалість операційного циклу підприємства. Такий підхід поєднує бухгалтерський та юридичний зміст терміну та висвітлює найбільш суттєві ознаки зобов'язань, які є «результатом минулих подій», «результатом взаємовідносин з фізичними та юридичними особами», є «документально підтвердженими», їх визнання супроводжується зменшенням ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди в майбутньому. Зазначене сприятиме правильному розумінню природи і сутності зобов'язань та уникненню помилок при їх відображенні в обліку та звітності.

2. Правильна, обґрунтована класифікація зобов'язань є засобом поглибленого пізнання їх як об'єкта бухгалтерського обліку та аналізу. Представлена за результатами дослідження фахових та нормативно-правових джерел класифікація зобов'язань суб'єкта господарювання передбачає їх поділ за метою залучення, формою залучення, видом діяльності, видом кредиторів, характером виникнення, терміном погашення та іншими важливими для практичного застосування ознаками. Детальна класифікація зобов'язань дасть можливість глибше зрозуміти їхню сутність, а також допомагає внутрішнім та зовнішнім користувачам отримувати різнобічну інформацію про зобов'язання з метою їх оптимізації. Слід розширювати критерії класифікації поточних зобов'язань, що дозволить краще визначити та дослідити самі поняття. Остаточо не досліджена та потребує вивчення оцінка зобов'язань, яку

відповідно до національних положень зобов'язання оцінюють за історичною собівартістю, поточною вартістю, вартістю реалізації та теперішньою вартістю. Незважаючи на складність розрахунку сум окремих видів зобов'язань, оцінка зобов'язань, визначена в П(С)БО 11 «Зобов'язання», дає змогу точно відобразити вартість зобов'язань у фінансовій звітності.

3. Дослідження нормативно-правового забезпечення зобов'язань підприємства засвідчило, що методологічні засади формування інформації про цей об'єкт в обліку та її розкриття у фінансовій звітності визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», П(С)БО 26 «Виплати працівникам» та ін. Разом з тим, порівняння П(С)БО 11 «Зобов'язання» і МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» вказує на те, що ці стандарти мають чимало розбіжностей, які з огляду на завдання інтеграції національного та європейського законодавства слід уніфікувати.

4. Фінансовий аналіз зобов'язань суб'єкта господарювання незалежно від його форми власності і організаційно-правової форми потребує належного інформаційного забезпечення. Досліджено класифікацію інформаційного забезпечення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання. Залежно від об'єкта управління інформацію поділяють на внутрішню та зовнішню, вхідну та вихідну, оперативну та поточну. Інформація про зобов'язання підприємства, яка створена самим підприємством є *внутрішньою* (передусім, фактографічна, нормативно-планова), а за її межами – *зовнішня*. При відборі інформаційних даних для фінансового аналізу значною мірою увага аналітика має бути приділена якості та достовірності даних, що аналізуються. Тому, найбільш доцільно для цілей аналізу зобов'язань використовувати інформацію, достовірність якої була підтверджена при проведенні фінансового контролю, наприклад, внутрішнього чи незалежного аудиту.

5.3 метою удосконалення інформаційно-методичного інструментарію фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання запропоновано

організаційно-інформаційну модель цього процесу. Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання є засобом формалізації аналізу та базується на включенні обов'язкових компонентів: мети, завдань, об'єкта, суб'єкта, інформаційного забезпечення, методичних прийомів обробки первинної інформації, системи економічних показників аналізу зобов'язань та прийомів узагальнення і реалізації результатів аналізу. Запропонована організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання сприятиме оптимізації логічної структури аналітичного процесу, вдосконаленню методичного інструментарію дослідження зобов'язань, що обумовить його якісне поліпшення та посилення взаємозв'язку з системою управління підприємством.

6. Одну з найбільш вагомих компонентів інформаційного забезпечення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання складають дані бухгалтерського обліку та звітності. Обране для дослідження ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є суб'єктом господарювання, основним видом діяльності якого є оптова торгівля. ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» здійснює свою діяльність на основі власного капіталу та фінансових інвестицій материнської компанії. Досліджено особливості фінансування діяльності підприємства та встановлено, що актуальними для досліджуваного підприємства є питання обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, з учасниками за нарахованими дивідендами, а також облік забезпечення зобов'язань. На основі вивчення нормативних документів, облікової політики, реєстрів та інших практичних матеріалів підприємства визначено найбільш суттєві аспекти бухгалтерського обліку зобов'язань з метою отримання адекватної та достовірної аналітичної інформації про цей вид пасивів для потреб аналізу.

7. Запорукою ефективного здійснення фінансового аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання є чітка організація аналітичного процесу як системи раціональних, скоординованих дій вивчення об'єкта дослідження відповідно до визначеної мети. За результатами дослідження організації аналізу було

виділено етапи фінансового аналізу зобов'язань підприємства. Особливу увагу приділено розгляду етапу планування. Основним об'єктом фінансового аналізу зобов'язань підприємства виступають обсяг, структура, динаміка зобов'язань, їх вплив на ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства.

8. Одним із етапів фінансового аналізу зобов'язань досліджуваного нами ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є розробка методики здійснення фінансового аналізу зобов'язань. Запропоновано методику здійснення фінансового аналізу зобов'язань, яка інтегрує конкретизацію завдань, розроблення програми аналізу, вибір методів, прийомів, способів, моделей та алгоритмів для проведення аналізу, формування системи показників, що сприятиме вдосконаленню методичних засад аналізу.

Аналіз зобов'язань полягає не лише в їх оцінці і пошуку оптимальної структури, а також у дослідженні раціонального співвідношення цих зобов'язань з власним капіталом. У сучасних умовах господарювання співвідношення власного капіталу та зобов'язань є тим фактором, який безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства. Підприємство має прорахувати вигідну саме йому структуру капіталу, підтримуючи баланс між власним капіталом і зобов'язаннями. Особливістю фінансування діяльності ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є те, що підприємство не має довгострокових зобов'язань, як, наприклад, довгострокові кредити банків. Основним джерелом фінансування діяльності ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» є іноземні інвестиції материнської компанії, а також одержаний підприємством чистий прибуток. Результати аналізу показали, що за 2013-2017 рр. обсяг джерел фінансування ресурсів ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» зменшився. Джерела фінансування ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» формують такі складові як власний капітал та зобов'язання. Власний капітал займає переважаючу частку у структурі джерел фінансування підприємства, зокрема, у 2017 році його частка склала 85%.

Аналізуючи склад джерел фінансування ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» відмітимо, що таких статей пасиву балансу як капітал у дооцінках та вилучений капітал підприємство не має. Відсутній також неоплачений капітал, оскільки всі зобов'язання учасників по внесках до статутного капіталу виконано. За результатами аналізу динаміки обсягу та структури власного капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. у розрізі складових встановлено, що нерозподілений прибуток підприємства за 5 років зменшився: на -10357 тис. грн (-13,0%). Це вплинуло на загальне скорочення власного капіталу підприємства за 2013-2017 рр. на -10357 тис. грн (-11,2%). Загалом, пасиви ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. скоротилися на -17700 тис. грн (-15,5%). Таку тенденцію розцінюємо як несприятливу для підприємства. Наявність у підприємства резервного капіталу є позитивним фактором, адже це підвищує його платоспроможність. Якщо проводити структурний аналіз власного капіталу ТОВ «Проктер енд Гембл Україна», то очевидно є переважаюча частка нерозподіленого прибутку.

Аналізуючи динаміку поточних зобов'язань і забезпечень ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» за 2013-2017 рр. бачимо зменшення цього показника на 7343 тис. грн (-33,0%), в т.ч., на -11664 тис. грн (-43,9%) за 2016-2017 рр.

Зменшилися також такі показники як короткострокові кредити банків, поточна кредиторська заборгованість: за товари, роботи, послуги (на -5495 тис. грн або -32,1%), за розрахунками зі страхування (на -148 тис. грн або -77,1%), за розрахунками з оплати праці (-140 тис. грн або -47,3%), поточні забезпечення (на 36,0 тис. грн або -76,6%). Аналіз структури поточних зобов'язань і забезпечень засвідчив суттєве переважання частки поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. На основі інформації про динаміку і структуру власного капіталу і зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» здійснено розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності, значення та динаміку яких оцінюємо позитивно.

9. Для вдосконалення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» необхідно застосувати системний підхід до автоматизації. Досліджено

основні вимоги, яким мають відповідати аналітичні програми. На основі дослідження практичних матеріалів і пропозицій компаній-розробників програмного забезпечення було здійснено характеристику програмних продуктів, що можуть бути рекомендованими для обліку та аналізу зобов'язань підприємства. Для вдосконалення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» запропоновано змінити програму «1С: Підприємство 8.3», яке використовується на досліджуваному нами підприємстві на програму SAP, оскільки вона має низку переваг обліку, контролю і аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна». Проведення аналізу зобов'язань ТОВ «Проктер енд Гембл Україна» в умовах автоматизації має відбуватися відповідно запропонованої схеми аналітичного забезпечення управління зобов'язаннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко І. Є. Аналіз фінансової стійкості підприємства в межах концепції оцінювання його життєздатності / І. Є. Андрущенко // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. - 2018. - № 6. - С. 44-47.
2. Асмолова Т. В. Особливості обліку зобов'язань за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: порівняльний аспект / Т. В. Асмолова, С. В. Сирцева // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. - 2015. - Вип. 12(1). - С. 15-22.
3. Бакунов О.О. Концептуальні основи управління економічною стійкістю торговельного підприємства : монограф. / О.О. Бакунов, О.В. Сергєєва; МОН, Донецький нац. університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. - Донецьк: ДонНУЕТ, 2014. - 230 с.
4. Білуха М.Т. Фінансовий контроль : теорія, ревізія, аудит: підручник / М.Т. Білуха, Т.В. Микитенко. – К.: Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с.
5. Бланк І.О. Фінансова стратегія підприємства : монограф. / І.О. Бланк, Е.В. Ситник, О.В. Корольова-Казанська, І.Е. Еанечко. -К.: КНТЕУ, 2009. -147 с.
6. Борецька Н. П. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства / Н. П. Борецька, К. В. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 20. - С. 63-66.
7. Бунда О. М. Методичні аспекти аналізу фінансового стану Підприємства / О. М. Бунда, О. М. Перова // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія : Економічні науки. - 2015. - № 2. - С. 99-107.
8. Бухгалтерський облік : навч. посібн. / Т. А. Кутинець, Л. В. Чижевська, С. Л. Береза та ін. ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ЖІТІ, 2011. – 672 с.

9. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2010. – 224 с.
10. Волощук Н. Ю. Формування комплексного фінансового аналізу та діагностики діяльності підприємства / Н. Ю. Волощук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2017. - Вип. 1(2). - С. 242-248.
11. Гавриленко Н. В. Проблеми застосування методів визначення справедливої вартості активів і зобов'язань / Н. В. Гавриленко, О. В. Грищенко // Проблеми системного підходу в економіці. - 2017. - Вип. 1. - С. 168-173.
12. Гарасим П. М. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма / П. М. Гарасим, Н. О. Лобода, М. П. Гарасим // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. - 2014. - Вип. 11(2). - С. 102-110.
13. Гладчук О.О. Особливості застосування сучасних комп'ютерних технологій в економічному аналізі /О.О. Гладчук // Інноваційна економіка. – 2013. – №10(48). – 172–173 с.
14. Голеско І. О. Деякі проблемні питання застосування фінансового аналізу для об'єктивного прийняття управлінських рішень / І. О. Голеско // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2015. - № 2. - С. 151-155.
15. Головка В. І. Використання результатів аналізу грошових коштів та потоків підприємства в управлінні та шляхи його оптимізації / В. І. Головка, О. О. Безкоровайна // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". - 2018. - № 3(2). - С. 35-37.
16. Головка Т.В. Класифікація грошових потоків підприємств торгівлі / Т.В. Головка // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. 2. – С. 246-251.
17. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій

- [Електронний ресурс] / О. С. Горай // Інвестиції: практика та досвід. - 2018. - № 2. - С. 69-77.
- 18.Горманська В.О. Організаційно-методологічні аспекти обліку, контролю і аналізу грошових коштів : автореф. на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 8.03050901 «Облік і аудит» / В.О. Горманська. – Тернопіль, 2017. – 27 с.
- 19.[Господарський кодекс України](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15), прийнятий Верховною Радою України від 16 січня 2003 р. № 436-4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- 20.Гудковський С. Інформаційний підхід до формування регуляторного механізму управління платіжними зобов'язаннями / С. Гудковський // Світ фінансів. - 2014. - Вип. 1. - С. 189-194.
- 21.Даниш С. Т. Дослідження джерел інформації для аналізу платоспроможності клієнтів / С. Т. Даниш // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - Вип. 11. - С.38-42.
- 22.Ділова активність підприємства : сутність та методика аналізу : монографія / Н.Б. Кащена, О.О. Горошанська, Т.В. Польова [та ін.]. – Х. : Видавництво Іванченка І.С., 2016. – 196 с.
- 23.Должанський А. М. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку виробничих витрат на поліграфічних підприємствах / А. М. Должанський, І. М. Саракун // Науковий вісник НЛТУ України. - 2013. - Вип. 23.2. - С. 239-247.
- 24.Дудар А. А. Аналіз та оптимізація структури капіталу з метою підвищення рівня фінансової стійкості підприємства / А. А. Дудар, О. М. Вакульчик // Молодий вчений. - 2018. - № 1(2). - С. 878-882.
- 25.Дудар А. А. Аналіз та оптимізація структури капіталу з метою підвищення рівня фінансової стійкості підприємства / А. А. Дудар, О. М. Вакульчик // Молодий вчений. - 2018. - № 1(2). - С. 878-882.

26. Дядечко Л.П. Бюджетування грошових коштів: сутність та роль в управлінні підприємствами : монографія / Л.П. Дядечко; Донецький нац. ун-т екон. і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. - Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. - 251 с.
27. Еривківська О.В. Дослідження грошових потоків від інвестиційно-фінансової діяльності підприємств / О.В. Еривківська, О.В. Прокопець // Актуальні проблеми економіки: Економіка та управління підприємствами. - 2010. - № 5 (107). - С. 69- 73.
28. Ємець В. В. Методологічні основи та інструменти аналізу деструктивного впливу економічної нестабільності на процеси нагромадження капіталу / В. В. Ємець // Актуальні проблеми економіки. - 2017. - № 4. - С. 160-165.
29. Жданкіна Л. К. Динаміка припинення цивільного зобов'язання зарахуванням однорідних зустрічних вимог / Л. К. Жданкіна // Наше право. - 2017. - № 3. - С. 113-119.
30. Заярна Н. М. Особливості та переваги концептуальної моделі аналізу капіталу підприємства / Н. М. Заярна, Р. І. Гринкевич, А. І. Хмиз // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. - 2016. - Вип. 51. - С. 28-32.
31. Іваннікова О. В. Аналіз платоспроможності як фактора фінансової стійкості малих підприємств / О. В. Іваннікова // Проблеми системного підходу в економіці. - 2017. - Вип. 2. - С. 130-136.
32. Іваннікова О. В. Аналіз платоспроможності як фактора фінансової стійкості малих підприємств / О. В. Іваннікова // Проблеми системного підходу в економіці. - 2017. - Вип. 2. - С. 130-136.
33. Івахненков С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб./ С. В. Івахненков – К.: Знання-Прес, 2013. – 349 с.
34. Інформаційні технології та інновації в економіці, управлінні проектами і програмами : монографія / за заг. ред. В. О. Тимофєєва, І.В. Чумаченко. – Харків: ХНУРЕ, 2016. – 402 с.

35. Киш Л. М. Аналіз структури капіталу та можливості її оптимізації / Л. М. Киш // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2017. - № 2. - С. 70-78.
36. Костирко Л. А. Аналіз потенціалу фінансової стійкості в системі управління вартістю підприємств / Л. А. Костирко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - 2015. - № 4. - С. 122-128.
37. Кохно І. І. Методика здійснення економічного аналізу та контролю на основі фінансової звітності підприємства / І. І. Кохно // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". - 2018. - № 1(2). - С. 50-54.
38. Коцеруба Н. В. Особливості застосування прийомів фінансового аналізу в аудиті ефективності використання капіталу суб'єктів підприємницької діяльності / Н. В. Коцеруба // Актуальні проблеми економіки. - 2016. - № 5. - С. 351-359.
39. Кравченко Т. В. Концептуальні аспекти аналізу ефективності процесів формування та використання оборотного капіталу підприємств / Т. В. Кравченко // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Економіка. - 2016. - Т. 285, Вип. 273. - С. 38-43.
40. Лаптев В. В. Хозяйственное право / В. В. Лаптев. – М. : Юрид. лит., 2012. – С. 149.
41. Литвиненко А. О. Аналіз структури капіталу промислової діяльності підприємств в Україні / А. О. Литвиненко, О. В. Бадяєв, К. В. Косенко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки. - 2017. - № 2. - С. 171-174.
42. Малій О. Г. Роль фінансового аналізу в підготовці висококваліфікованих фахівців / О. Г. Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. - 2016. - Вип. 171. - С. 135-141.

- 43.Микитенко Н. В. Дослідження бізнес-процесів підприємств роздрібною торгівлі за допомогою методів якісного аналізу / Н. В. Микитенко, В. В. Дубініна // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2018. - Т. 24, № 2. - С. 93-103.
- 44.Миронова Ю. Ю. Підходи щодо сутності, класифікації та оцінки поточних зобов'язань у системі бухгалтерського обліку підприємства / Ю. Ю. Миронова, Ю. М. Бацман, В. В. Яценко // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2016. - Т. 21, Вип. 5. - С. 201-205.
- 45.Міщук Є. В. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти / Є. В. Міщук, І. І. Сідорова // Інвестиції: практика та досвід. - 2018. - № 2. - С. 54-57.
- 46.Мушинський В.В. Поняття та забезпечення виконання зобов'язання: економічний та правовий вимір // Вісник ЖДТУ. — №3 (53), 2010. — С.136—142.
- 47.Назарова К.О. Аудит : еволюція, потенціал, ефективність : монограф. / К.О. Назарова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 464 с.
- 48.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
- 49.Нидлз Б. Принципы бухгалтерського учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэл ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 2012. – 496 с.
- 50.Новікова А. П. Аналіз розвитку світового та українського ринку іт-послуг/ А. П. Новікова, Н. Є. Скоробогатова // Інвестиції: практика та досвід. - 2018. - № 3. - С. 52-56.
- 51.Організація і методика аудиту: навч. посіб. / [М.О.Никонович, К.О. Редько, Юр'єва О.А.]. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. - 472 с.
- 52.Орлов І. В. Зобов'язання та його життєвий цикл / І. В. Орлов // Економіка і управління у промисловості : матеріали Всеукраїнської наук.-практ.

- конф., Дніпропетровськ, 28 – 29 жовтня 2010 р. – Дніпропетровськ, 2010. – С. 295–296.
- 53.Офіційний веб-сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
- 54.Офіційний веб-сайт Кабінету міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua
- 55.Пантелеєв В. П. Словник бухгалтера та аудитора / В. П. Пантелеєв, О. С. Сніжко. – К. : ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2013. – 239 с.
- 56.Парасій-Вергуненко І. М. Статичний і динамічний підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання / І. М. Парасій-Вергуненко // Фінанси України. - 2017. - № 2. - С. 81-95.
- 57.Педченко Н. С. Фінансова політика залучення боргових зобов'язань держави / Н. С. Педченко, В. Ю. Стрілець, Л. А. Лугівська // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. - 2016. - № 4. - С. 137-148.
- 58.Петренко Н. І. Документування операцій з власним капіталом та зобов'язаннями на стадіях життєвого циклу підприємства / Н. І. Петренко, О. М. Столяренко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2015. - № 1. - С. 127-132.
- 59.[Податковий кодекс України](#), прийн. Верховною Радою України від 2 грудня 2010 р. № 2755-6 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 60.Подоля Г. В. Облік поточних зобов'язань підприємства: сучасний стан та напрямки удосконалення / Г. В. Подоля // Молодий вчений. - 2014. - № 5(1). - С. 175-177.
- 61.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

62. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
63. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 22 "Вплив інфляції": наказ Міністерства фінансів від 28.02.2002 №147 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02>
64. Райан Б. Стратегический учет для руководителя / Б. Райан ; пер. с англ. под ред. В. А. Микрюкова – М. : Аудит ; ЮНИТИ, 2014. – 616 с.
65. Райтер Н. І. Аналіз власного капіталу сільськогосподарських підприємств / Н. І. Райтер // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. - 2018. - Вип. 191. - С. 311-323.
66. Рубан Л. О. Особливості аналізу фінансового стану підприємств за сучасною формою балансу / Л. О. Рубан // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2015. - № 26. - С. 103-107.
67. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г.В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і допов. – К.: Знання, 2010. – 668 с.
68. Сіменко І. Принципи економічного аналізу / І. Сіменко // Економічний аналіз. – 2014. – № 2 (18). – С. 23-27.
69. Сірко А. Ю. Теоретико-методологічний підхід до аналізу фінансової стійкості підприємства / А. Ю. Сірко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2017. - Вип. 27(2). - С. 134-138.
70. Слободян Н. Г. Аналіз та оптимізація структури капіталу в стратегії підприємства / Н. Г. Слободян, Т. В. Яценко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2016. - Вип. 17(4). - С. 137-140.

71. Стаднюк Т. В. Теоретичні основи аналізу зобов'язань суб'єктів господарювання / Т. В. Стаднюк, Т. А. Татушко // Агросвіт. - 2014. - № 8. - С. 60-65.
72. Старинець О. Г. Методи фінансового аналізу діяльності підприємств у системі антикризового управління / О. Г. Старинець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 17(2). - С. 87-91.
73. Степура В. В. Діагностика та аналіз фінансової стійкості підприємств як інформаційне забезпечення фінансового планування / В. В. Степура // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2015. - Т. 20, Вип. 3. - С. 254-259.
74. Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект : колективн. монограф. у 2 т. / за ред. О.П. Атамас. – Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – Т. 1. – 358 с.
75. Твердохліб К. Г. Особливості організації стратегічного фінансового аналізу діяльності підприємства / К. Г. Твердохліб // Молодий вчений. - 2016. - № 6. - С. 119-123.
76. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2013. – 554 с.
77. Торшин Є. О. Інформаційна база аналізу показників фінансового стану підприємств за національними та міжнародними стандартами фінансової звітності / Є. О. Торшин // Причорноморські економічні студії. - 2017. - Вип. 20. - С. 65-70.
78. Тринька Л.Я. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Л.Я. Тринька, О.В. Іванчук (Липчанська). – К.: Алерта, 2016. – 768 с.
79. Усатенко О. В. Організація бухгалтерського обліку і аналізу зобов'язань в компаніях з управління активами / О. В. Усатенко // Облік і фінанси. - 2016. - № 3. - С. 43-49.

80. Усатенко О. В. Організація бухгалтерського обліку і аналізу зобов'язань в компаніях з управління активами / О. В. Усатенко // Облік і фінанси. - 2016. - № 3. - С. 43-49.
81. Усенко І. О. Стан та аналіз безготівкових розрахунків в Україні та особливості їх обліку в профспілкових організаціях / І. О. Усенко // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" . - 2018. - № 1(2). - С. 81-85.
82. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг. - екон. ун-т: 2010. – 412 с.
83. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; за ред. проф. Г.В. Митрофанова. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т: 2002. – 301 с.
84. Фінансовий аудит: інформаційно-аналітичне забезпечення: монограф. / Є.В. Мних, С.В. Бардаш, К.О. Назарова та ін. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 416 с.
85. Халваши І. Т. Удосконалення внутрішнього контролю поточних зобов'язань на підприємстві / І. Т. Халваши // Управління розвитком. - 2014. - № 14. - С. 161-163.
86. Хорішко К. С. Діагностика ризику невиконання зобов'язань та його впливу на інвестиційну привабливість переробних підприємств харчової промисловості / К. С. Хорішко // Інвестиції: практика та досвід. - 2014. - № 5. - С. 82-85.
87. Худик О. Б. Інформаційне забезпечення стратегічного фінансового аналізу [Електронний ресурс] / О. Б. Худик // Економіка та держава. - 2016. - № 11. - С. 93-97.
88. Худик О. Б. Місце стратегічного фінансового аналізу у системі стратегічного аналізу / О. Б. Худик // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 3. - С. 54-59.
89. [Цивільний кодекс України](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15), прийн. Верховною Радою України від 16.01.2003 № 435-4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

- 90.Циганов С. А. Емпіричний аналіз структури капіталу сучасних транснаціональних корпорацій / С. А. Циганов, О. І. Заліско // Фінанси України. - 2016. - № 12. - С. 105-123.
- 91.Чебанова Н. В. Бухгалтерський фінансовий облік : посібник / Н. В. Чебанова, Ю. А. Василенко. – К. : Видавничий центр "Академія", 2009. – 672 с.
- 92.Черниш С.С. Економічний аналіз : навч. посіб. / С.С. Черниш. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
- 93.Шквір В.Д. та ін. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. /В.Д. Шквір, А.Г. Завгородній, О.С. Височан. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2003. – 268 с.
- 94.Шталь Т. В. Стратегічний аналіз як інструмент управління для підвищення ефективності діяльності національних підприємств / Т. В. Шталь, Л. М. Бондаренко, К. О. Кучава // Бізнес Інформ. - 2018. - № 1. - С. 319-325.
- 95.Щербакова Н.В. Правова характеристика процентів за грошовими зобов'язаннями / Н.В. Щербакова, А. Е. Ширніна // Правничий часопис Донецького університету. - 2014. - № 1-2. - С. 86-91.
- 96.Юрій С. М. Концептуальні підходи до аналізу оборотного капіталу / С. М. Юрій // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2016. - Т. 21, Вип. 6. - С. 184-188.
- 97.Ющенко Р. О. Впровадження факторного аналізу ліквідності в систему фінансового менеджменту вітчизняних підприємств / Р. О. Ющенко // Молодий вчений. - 2015. - № 2(3). - С. 159-163.
- 98.Ярошевська О. В. Технічний аналіз впливу кругообігу фінансового капіталу на валютну стабільність в Україні / О. В. Ярошевська // Бізнес Інформ. - 2018. - № 1. - С. 273-279.
- 99.Baumohl, B. The Secrets of Economic Indicators: Hidden Clues to Future Economic Trends and Investment Opportunities, 2nd Edition. Pearson Prentice Hall; 2nd edition August 3, 2007. – 432 p.

100. Berman, K., Knight, J., Case, J. Cash Is a Reality Check: Cash Flow as a Critical Measure of Financial Health. Harvard Business Press Chapters. Publication Date: October 07, 2008. – 19 p.
101. Current liabilities. In Whittington and Ray (eds.), Principles of Auditing and Other Assurance Services. – Boston ; Irwin : McGraw-Hill, 2009.
102. David, Dreman. Contrarian Investment Strategies: The Psychological Edge. Free Press January 10, 2012. – 496 p.
103. Fundamental concepts in liability valuation and reporting : In Brownlee and Richard E. (eds.), Corporate Financial Reporting: Text and Cases. – Boston ; Irwin : McGraw-Hill, 2008.

Склад короткострокових зобов'язань суб'єкта господарювання

№ пор.	Група зобов'язань	Склад зобов'язань
1.	Короткострокові позики	Короткострокові кредити банків у нац. валюті
		Короткострокові кредити банків в ін. валюті
		Відстрочені короткострокові кредити банків у нац. валюті
		Відстрочені короткострокові кредити банків в ін. валюті
		Прострочені позики в наці. валюті
		Прострочені позики в іноземній валюті
2.	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті
		Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в ін. валюті
3.	Короткострокові векселі видані	Короткострокові векселі, видані в нац. валюті
		Короткострокові векселі, видані в ін. валюті
4.	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Розрахунки з вітчизняними постачальниками
		Розрахунки з іноземними постачальниками
		Розрахунки з учасниками ПФГ
5.	Розрахунки за податками і платежами	Розрахунки за податками
		Розрахунки за обов'язковими платежами
		Податкові зобов'язання
		Податковий кредит
6.	Розрахунки за страхуванням	За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування
		За соціальним страхуванням
		За індивідуальним страхуванням
		За страхуванням майна
7.	Розрахунки за виплатами працівникам	Розрахунки за заробітною платою
		Розрахунки з депонентами
		Розрахунки за іншими виплатами
8.	Розрахунки з учасниками	Розрахунки за нарахованими дивідендами
		Розрахунки за іншими виплатами
9.	Розрахунки за іншими операціями	Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу
		Розрахунки за авансами одержаними
		Внутрішні розрахунки
		Внутрішньогосподарські розрахунки
		Розрахунки за нарахованими відсотками
Розрахунки з іншими кредиторами		
10.	Доходи майбутніх періодів	За видами доходів

**Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків ТОВ «Проктер енд Гембл
Україна» із постачальниками та підрядниками**

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Виникнення (збільшення) заборгованості перед постачальниками			
1.	Від постачальників оприбутковано:		
	- об'єкти необоротних активів	10, 11, 12, 15, 16	63
	- виробничі запаси, МШП	20, 22	63
	- поточні біологічні активи	21	63
	- напівфабрикати	25	63
	- товари	28	63
2.	Визнано та відображено заборгованість перед постачальниками та підрядниками за виконані роботи і послуги, що пов'язані із:		
	- виконанням будівельно-монтажних робіт	151	63
	- придбанням та доведенням до належного стану об'єктів необоротних активів	152, 153, 154, 155	63
	- виробництвом продукції	23	63
	- виправленням браку	24	63
	- операціями, які стосуються майбутніх періодів	39	63
	- операціями загальновиробничого призначення	91	63
	- організацією та управлінням підприємством	92	63
	- збутом продукції	93	63
	- розробкою об'єктів нематеріальних активів	941	63
	- ліквідацією об'єктів основних засобів	976	63
	- попередженням та ліквідацією наслідків надзвичайних подій	99	63
3.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	63
4.	Пред'явлено претензію постачальнику за невиконання умов договору	374	63
5.	Відображено збільшення заборгованості перед постачальником на суму нарахованих фінансових санкцій а невиконання умов договору	948	63
6.	При зростанні курсу іноземної валюти до національної відображено за розрахунками з постачальниками негативну курсову різницю:		
	- операційну	945	632
	- неопераційну	974	632
Погашення (зменшення) заборгованості перед постачальниками			
1.	Заборгованість перед постачальниками (підрядниками) погашено:		
	- готівкою	63	30
	- безготівковим шляхом	63	31
	- коштами, виданими під звіт	63	372
	- шляхом видачі векселя	63	51, 62
	- за рахунок кредитів банку	63	50, 60
2.	Здійснено взаємозарахування заборгованостей у рахунок раніше виданого авансу	63	371
3.	Списано кредиторську заборгованість перед постачальниками, строк позовної давності якої минув	63	717
4.	При зменшенні курсу іноземної валюти до національної відображено за розрахунками із постачальниками позитивну курсову різницю:		
	- операційну	632	714
	- неопераційну	632	744

Додаток Р

Таблиця Р

Показники фінансової стійкості підприємства [83]

№ пор.	Назва показника	Алгоритм розрахунку	Умовне позначення
1	Коефіцієнт автономії ($K_{авт.}$)	$K_{авт.} = \frac{BK}{BB}$	BK – власний капітал BB – валюта балансу
2	Коефіцієнт довгострокового залучення коштів ($K_{дзк.}$)	$K_{дзк.} = \frac{ДЗ}{BK + ДЗ}$	$ДЗ$ – довгострокові зобов'язання
3	Коефіцієнт маневреності ($K_{ман.}$)	$K_{ман.} = \frac{BOA}{BK}$	BOA – власні оборотні активи
4	Питома вага основних засобів в загальному обсязі активів (РОЗ)	$P_{оз} = \frac{OЗ}{BB}$	$OЗ$ – обсяг основних засобів
5	Коефіцієнт співвідношення власних оборотних активів і загального обсягу оборотних активів ($K_{сп.}$)	$K_{сп.} = \frac{BOA}{OA}$	OA – обсяг оборотних активів
6	Коефіцієнт накопичення амортизації ($K_{на.}$)	$K_{на.} = \frac{HA}{ПВАМ}$	HA – сума нарахованої амортизації; $ПВАМ$ – первісна вартість амортизаційного майна

Додаток С

Таблиця С

Показники платоспроможності і ліквідності [83]

№ пор.	Найменування показника	Алгоритм розрахунку	Умовне позначення
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{абс.л.}$)	$K_{абс.л.} = \frac{\Gamma + ПФІ}{ПЗ}$	Γ – гроші $ПФІ$ – поточні фінансові інвестиції
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{шл.}$)	$K_{шл.} = \frac{\Gamma + ПФІ + ДР}{ПЗ}$	$ПЗ$ – поточні зобов'язання $ДР$ – дебіторська заборгованість та кошти у розрахунках
3	Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл.}$)	$K_{пл.} = \frac{OA}{ПЗ}$	OA – оборотні активи